

Potencijali razvoja ruralnog turizma na otoku Braču

Carević, Lea

Undergraduate thesis / Završni rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of economics Split / Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:124:650547>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-28**

Repository / Repozitorij:

[REFST - Repository of Economics faculty in Split](#)

**SVEUČILIŠTE U SPLITU
EKONOMSKI FAKULTET**

**ZAVRŠNI RAD
POTENCIJALI RAZVOJA RURALNOG
TURIZMA NA OTOKU BRAČU**

Mentor:

Doc.dr.sc Davorka Mikulić

Student:

Lea Carević

Split, rujan, 2024

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, LEA CAREVIĆ,
(ime i prezime)

izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je navedeni rad isključivo rezultat mog vlastitog rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu, što pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio navedenog rada nije napisan na nedozvoljeni način te da nijedan dio rada ne krši autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije korišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili obrazovnoj ustanovi.

Split, 10.9.2024. godine

Vlastoručni potpis: Lea Carević

Sadržaj

1. UVOD	1
2. TEORIJSKE ODREDNICE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA	2
2.1. Pojmovno određenje ruralnog turizma	2
2.2. Ruralni turizam kao činitelj ruralnog razvoja	4
2.3. Trendovi u ruralnom turizmu.....	5
3. ANALIZA STANJA NA OTOKU BRAČU	9
3.1. Prostor,ustroj i stanovništvo	9
3.2. Gospodarstvo.....	10
3.3. Infrastruktura	12
3.4. Resursna i atrakcijska osnova ruralnih područja otoka Brača	16
3.4.1. Prirodni resursi i zaštićena prirodna baština	16
3.4.2. Kulturni resursi.....	18
3.5. Ponuda u ruralnom turizmu.....	20
3.6. Analiza turističke potražnje.....	25
4. POTENCIJALI DALJNJEG RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA OTOKU BRAČU	27
4.1. Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u općini Pučišća	27
4.2. Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u općini Milna	28
4.2. Potencijali daljenjeg razvoja ruralnog turizma u općini Selca	29
4.3. Potencijali daljenjeg razvoja ruralnog turizma u općini Bol	30
4.4. Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u mjestu Dol	31
5. ZAKLJUČAK	32
LITERATURA	33
POPIS TABLICA	35
SAŽETAK	36
SUMMARY	36

1. UVOD

Turizam ima značajnu socijalnu, ekonomsku i kulturnu ulogu razvoju velikih broja zemalja pa tako i Hrvatske. Kada se govori o socijalnom razvoju, turizam omogućava razmjenu između kultura i omogućava razvoj lokalnih zajednica. U ekonomskom smislu, važnost turizma se očitava u prihodima koje ostvaruje kao i novim radnim mjestima koja otvara, također potiče dodatna ulaganja u infrastrukturu koja omogućavaju da se turizam nasatavi razvijati. Turizam promovira kulturnu baštinu i njeno očuvanje jer se prihodi od turizma koriste za njeno očuvanje. Turizmom se može poticati održivi razvoj tj. Očuvanje prirodnih resursa te tako ruralni turizam sve više dobiva na značaju po cijelom svijetu pa tako i u Hrvatskoj. Brač ima iznimno vrijednu atrakcijsku osnovu za razvoj turističkih proizvoda u ruralnom turizmu koji mogu unaprijediti cjelokupnu turističku ponudu otoka. Osim toga, razvoj turizma u ruralnim sredinama može imati pozitivne gospodarske i društvene utjecaje i značajno doprinjeti očuvanju kulturne baštine ruralnih sredina. Kada se govori o ruralnom turizmu na Braču neosporno je spomenuti da on još uvijek nije dovoljno razvijen.

Cilj rada je analizirati trenutno stanje ruralnog turizma na otoku Braču te utvrditi potencijale daljnjeg razvoja ruralnog turizma. Osim toga, cilj rada je i ukazati na održivu valorizaciju resursa otoka te na potrebu kreiranja novih turističkih proizvoda u skladu sa zahtjevima tržišta. U radu će se predložiti konkretne mjere koje mogu doprinjeti razvoju ovog oblika turizma na otoku.

Za izradu ovog rada koristit će se metoda istraživanja za stolom kojom će se prikupiti relevantni podaci i informacije za ovaj rad. Pri obradi rada koristit će se sljedeće znanstvene metode: metoda dedukcije i indukcije, metoda analize i sinteze, metoda deskripcije i komparativna metoda.

Rad se sastoji od 5 poglavlja

Uvod u kojem je definiran problem rada, cilj rada i metode rada korištene za izradu ovog rada. U drugom dijelu rada definirane su teorijske odrednice ruralnog turizma i s ruralnim turizmom povezani pojmovi. Treće poglavlje odnosi se na analizu trenutnog stanja ruralnog turizma na otoku Braču. Analiza je provedena kroz istraživanje općeg stanja na otoku, uključujući gospodarstvo, infrastrukturu te prirodne i kulturne resurse. U četvrtom poglavlju govori se o potencijalima daljnjeg razvoja ruralnog turizma na otoku Braču uz konkretne primjere. Šesto poglavlje je zaključak rada.

2. TEORIJSKE ODREDNICE RAZVOJA RURALNOG TURIZMA

2.1. Pojmovno određenje ruralnog turizma

Turizam se može definirati na različite načine, a Hunziker i Krapf (1942). ga definiraju “kao skup odnosa i pojava koje proizlaze iz putovanja i boravka posjetitelja nekog mjesta ako se s tim boravkom ne zasniva stalno prebivalište i ako s takvim boravkom nije povezana nikakva njihova gospodarska djelatnost.”

Ruralni turizam je, prema definiciji Vijeća Europe 1986.g., oblik turizma koji obuhvaća sve aktivnosti ruralnog područja, a glavne karakteristike su mu: očuvani okoliš, odsutnost buke, domaća hrana, upoznavanje sa seoskim poslovima, mirna sredina i druge aktivnosti. Prema ovoj definiciji može se zaključiti da je ruralni turizam specifičan oblik turizma koji se odvija u ruralnim područjima, tj. daleko od urbanih centara. Cilj ruralnog turizma je prilika da se doživi seoski način života kroz boravak na seoskim imanjima te kroz upoznavanje tradicije, lokalne kulture te gastronomije. Ruralni turizam kao takav stvara mogućnost razvitka turistički slabo razvijenih regija. Neka od obilježja ruralnog turizma su naselja manja od 10.000 stanovnika, prirodni okoliš, mali objekti, sezonalnost, slabo razvijena infrastruktura te etika očuvanja i ograničavanja rasta.

Prema Demonji i Ružiću(2010) ruralni turizam je zajednički naziv za različite aktivnosti i oblike turizma koji se razvijaju na ruralnom prostoru. On se ostvaruje unutar kulturnih i prirodnih resursa na ruralnim područjima, koji omogućavaju brojne turističke aktivnosti i oblikuju veliki broj različitih oblika turizma.

Ključni elementi ruralnog turizma su da je lociran u ruralnim područjima, da posjetiteljima dozvoljava da sudjeluju u tradicijama i načinu života lokalnog stanovništva te im osigurava personalizirani kontakt. Također naselja i građevine u ruralnom turizmu su malih razmjera, a turistički prihodi koriste lokalnoj zajednici u cjelosti.

Ruralni turizam je posljednjih godina suvremeni trend turističkih kretanja. Potražnja turista za ovim oblikom turizma karakterizirana je njihovim potrebama za određenim aktivnostima u ruralnim područjima, a neke od aktivnosti su penjanje, bicikliranje, plivanje ili naprimjer jednostavno uživanje u prirodi. Dva osnovna sektora ruralnog turizma su turizam i poljoprivreda.

Ruralni turizam objedinjuje nekoliko vrsta turizma kao što je eko turizam koji ima naglasak na očuvanje prirode i okoliša, a njegov cilj je educirati ljude o ekološkim problemima. Neke od aktivnosti eko turizma su planinarenje, kampiranje, edukativne ture, promatranje divljih životinja i posjet ekološkim farmama.

Agroturizam je oblik ruralnog turizma gdje posjetitelji borave na poljoprivrednim gospodarstvima i mogu sudjelovati u poljoprivrednim aktivnostima, degustacijama, edukativnim radionicama i mogu boraviti u tradicionalnim seoskim kućama. Kroz agroturizam turisti imaju priliku učiti o poljoprivrednim praksama, doživjeti autentičan način seoskog života i pobjeći od gradske gužve.

Zavičajni turizam ima za cilj da se ljudi vrate u svoje rodne krajeve ili da posjete područja odakle dolaze njihovi preci.

Športsko-rekreacijski turizam je turizam koji se odnosi na putovanja radi sudjelovanja u sportskim i rekreativnim aktivnostima. Uključuje razne sportove i aktivnosti kao što su biciklizam, plivanje, planinarenje, skijanje.

Kulturni turizam je oblik turizma koji se fokusira na istraživanje kulturne i povijesne baštine, tradicije i umjetnosti. Privlači ljude zainteresirane za povijest, arhitekturu, umjetnost, glazbu i lokalne običaje.

Kamping turizam je oblik turizma gdje ljudi borave na otvorenom, u šatorima ili kampovima. Ovaj način odmora popularan je među avanturistima i ljubiteljima prirode. uključuje boravak u prirodnim okruženjima poput šuma, planina, jezera i nacionalnih parkova. Neke od aktivnosti u kojima se može sudjelovati su promatranje životinja, planinarenje, vodeni sportovi,...

Avanturistički turizam, turizam koji uključuje fizičke aktivnosti koje pružaju turistima izazov i uzbuđenje. Neke od aktivnosti avanturističkog turizma su bungee jumping, zipline, biciklizam i skijanje. Ovaj oblik turizma promiče fizičku aktivnost i zdrav način života.

Vjerski turizam obuhvaća putovanja motivirana vjerom te uključuje posjete svetim mjestima i hodočašća.

Lovni turizam uključuje putovanja sa svrhom lova na divljač u njihovim prirodnim staništima. Lovci traže lovačke avanture i priliku za lov na različite divljači na različitim mjestima.

Ribolovni turizam je turizam koji se odnosi na putovanja motivirana ribolovom na moru, rijekama i jezerima. Popularan je među ljudima tj ribolovcima koji traže nove vrste riba za ulov. Ovaj turizam može biti rekreativan tako da se ulovljena riba vraća u more, sportski tj takmičarski i u obliku ribolovnih tura.

Vinski turizam poznat i kao enoturizam, je specijalizirana vrsta turizma usmjerena na posjete vinskim regijama, vinogradima, vinarijama i vinskim podrumima. Ovaj oblik turizma pruža ljubiteljima vina priliku da se upoznaju sa procesom proizvodnje vina, da degustiraju razne vrste vina i da uživaju u jedinstvenim iskustvima vezanim za vino. Gastronomski turizam se odnosi na putovanja motivirana željom da se istraže različite kuhinje, lokalni specijaliteti i

kulinarske tradicije. Ovaj oblik turizma omogućava putnicima da uživaju u autentičnim jelima i saznaju više o kulinarskoj kulturi različitih regija.

Ruralni turizam posljednjih godina postaje jako poželjan i popularan među turistima. Neke od njegovih prednosti su promicanje očuvanja kulturne i prirodne baštine, promiče lokalnu kulturu i običaje, pruža dodatne izvore prihoda za lokalne zajednice, smanjuje iseljavanja ljudi iz sela u gradove jer ruralni turizam pomaže ekonomiji putem stvaranja radnih mjesta. Kako se razvija ruralni turizam tako se više ulaže u poboljšanje infratructure u ruralnim područjima. Osim prednosti za lokalne zajednice ruralni turizam pruža prednosti i turistima. kao što su aktivni odmor jer imaju priliku uživati u aktivnostima na otvorenom kao što su planinarenje, ronjenje, bicikliranje i druge aktivnosti. Boravak u prirodi također može utjecati na zdravlje i kvalitetu života, mogu steći nova znanja i vještine i ono najbitnije imati autentično iskustvo kroz povezivanjem sa lokalnom kulturom i tradicijom.

Unatoč brojnim prednostima ruralnog turizma on također ima i neke nedostatke kao što su sezonska ovisnost koja može rezultirati neizvjesnošću lokalnog stanovništva izvan turističke sezone. Kao i kod svakog oblika turizma može doći do problema s otpadom i njegovim upravljanjem jer malena mjesta otežavaju razvoj adekvatnih sustava recikliranja i prikupljanja otpada. Pretjerani turizam može dovesti do gubljenja lokalnog identiteta, može se stvoriti pritisak na lokalnu zajednicu kroz povećanje cijena nekretnina, buke i prenapučenosti. Ruralna područja imaju ograničenu infrastrukturu kao što su javni prijevoz, zdravstvene ustanove i pristupni putevi.

2.2.Ruralni turizam kao činitelj ruralnog razvoja

Ruralni turizam značajno doprinosi ruralnom razvoju. Kada se govori o ekonomskim koristima ruralnog turizma važno je istaknuti prihode od turizma koji se ostvaruju dolaskom u ruralna područja. Turisti troše novac na smještaj, hranu, lokalne aktivnosti i proizvode i na taj način doprinose ekonomskom razvoju ruralnih područja. Osim prihoda, ruralni turizam stvara nova radna mjesta i na taj način smanjuje migracije lokalnog stanovništva u gradove. Rastom ruralnog turizma raste i potrebama za smještajnim objektima i ugostiteljskim uslugama pa se tako otvaraju novi smještajni objekti poput hotela i kampova koji onda otvaraju nova radna mjesta. Također raste i broj ugostiteljskih objekata. Turisti također potražuju i lokalne vodiče koji će ih provesti kroz mjesta i određene kulturne znamenitosti pa se na taj način otvaraju nova radna mjesta za turističke vodiče. Turisti koji dolaze u ruralna područja žele doživjeti autentični lokalni način života, a to uključuje i lokalne proizvode. Iz tog razloga se otvaraju male trgovine

koje prodavaju domaću hranu poput maslinovog ulja i meda, a osim malih trgovina otvaraju se i suvenirnice i tržnice. Na ovaj način se potiču lokalne poduzetničke inicijative.

Ruralni turizam pozitivno utječe na zapošljavanje u ruralnim područjima i tako smanjuje migracije, pridonosi razvoju i motivira mlade na povratak.

Osim ekonomskih koristi potrebno je i izdvojiti socijalne koristi ruralnog turizma jer on potiče na očuvanje i valorizaciju kulturne baštine, kao što su običaji, tradicije i arhitektura. Ruralni turizam uključuje posjete dvorcima, povijesnim građevinama, spomenicima i crkvama jer su oni pokazatelj duge povijesti mjesta. Ruralni turizam potiče da se ti spomenici održavaju i restauriraju jer shvaća njihovu važnost za daljnji razvoj turizma. Osim očuvanja kulturne baštine za daljnji razvoj turizma, potrebno je i istaknuti važnost da se znanja i vještine prenesu na mlađe generacije kako bi se spriječilo izumiranje. Kada se govori o očuvanju običaja i tradicija treba spomenuti da se turistima omogućava sudjelovanje u lokalnim festivalima i običajima koji su od velike važnosti za očuvanje lokalnog identiteta.

Razvoj ruralnog turizma potiče razvoj infrastrukture, a to direktno djeluje na lokalno stanovništvo. Grade se nove ceste i pristupni putevi, a osim toga grade se i parkovi i igrališta koje mogu koristiti i lokalci. Također se olakšava pristup zdravstvenim uslugama pa lokalno stanovništvo više ne mora ići na liječenje u obližnje gradove. Također u svrhu poticanja zdravog načina života grade se biciklističke, pješačke i planinarske staze te sportski tereni. Osim što se na taj način direktno utječe na razvoj turizma utječe se i na životni stil lokalnog stanovništva. Kako bi se promovirao lokalni identitet organiziraju se koncerti, festivali, kulturne manifestacije i natjecanja.

Turisti posjećuju ruralna područja radi njihovih prirodnih ljepota, ali prevelik broj turista i njihova učestalost mogu imati negativan utjecaj na okoliš. Iz toga razloga se potiče očuvanje i zaštita prirodnih ljepota. Osim toga ruralni turizam provira ekoturizam koji potiče očuvanje prirodnih resursa te promovira agroturizam koji potiče održivu poljoprivredu. Kroz agroturizam se omogućava turistima da direktno sudjeluju u berbi, obilasku poljoprivrednih imanja i pripremi lokalnih jela.

2.3. Trendovi u ruralnom turizmu

Posljednjih godina raste potreba za zdravim i aktivnim odmorom pa tako potražnja u ruralnom turizmu raste. Potrebno je istaknuti da trendove u ruralnom turizmu diktiraju turisti treće generacije. Turisti treće generacije putuju zbog motiva, traže doživljaj, iskustvo novih i

različitih mjesta, individualnu, personaliziranu uslugu, fokus im je na autentičnim, lokalnim, jedinstvenim i teško ponovljivim kulturama (MINT,2021.)

Jedan od glavnih trendova u ruralnom turizmu je da sve više ljudi putuje radi prirode i održivosti. Cilj im je pobjeći od gradskih gužvi i odmoriti u netaknutoj prirodi pa tako posjetitelji imaju priliku boraviti u seoskim kućama, a za vrijeme svog boravka uživati u lokalnoj tradiciji i običajima i na taj način upoznati kulturu mjesta kojeg posjećuju. Većina posjetitelja koja dolazi u ruralna mjesta želi uživati u prirodi i okolišu pa uvijek traže priliku da prošetaju predivnim šumskim stazama, bicikliraju ili da uživaju u morima i jezerima. Ekološki su osviješćeni pa putuju u mjesta koja su posvećena ekološkim praksama. Povratak prirodi ključan element posjetitelja ruralnih područja i čini ruralni turizam atraktivnim oblikom turizma.

Još jedan od trendova ruralnog turizma svakako bi bio upoznavanje lokalne kulture, a posjetitelji koji odlaze u ruralna područja otvoreni su da upoznaju drugačije načine života i kulture. Posjetitelji imaju priliku tijekom svog boravka upoznati lokalni način života i njihove običaje. Svjesni su važnosti očuvanja kulture malih mjesta pa tako vole sudjelovati u lokalnim aktivnostima. Neke od aktivnosti koje posjetitelji mogu uživati tijekom svog boravka su sudjelovanje u berbi(grožđe,masline), sudjelovati u procesu izrade proizvoda, također mogu sudjelovati i u pripremi tradicionalnih jela. Posjetitelji mogu sudjelovati i u izradi suvenira koje kasnije mogu ponijeti kući kao uspomenu. Također su željni sudjelovati u lokalnim festivalima i manifestacijama koje se organiziraju u ruralnim područjima te na taj način imaju priliku biti dio lokalnog stanovništva. Ruralni turizam na ovaj način omogućava turistima da se povežu sa lokalnom zajednicom i da dožive njihov način života i dugogodišnju tradiciju.

Kao još jedan od trendova ruralnog turizma, potrebno je navesti i zdravstveni turizam te wellness koji su nakon završetka korone, a i općenito, jedan od većih razlog zašto se turisti odlučuju za ruralni turizam. Ruralna područja sa svojom netaknutom prirodom postala su idealna mjesta za turiste koje žele odmor od stresa i za one koji žele poboljšati svoje zdravstveno stanje. Što se tiče zdravlja, netaknuta priroda destinacije omogućava posjetiteljima fizičku aktivnost na svježem zraku. Također dokazano je da boravak u prirodi uvelike pomaže mentalnom zdravlju osobe jer im omogućava da se maknu od gužvi i uživaju u prekrasnoj prirodi i miru. Turisti također potražuju i prirodne terapije kao što su termalni izvori ili blatne kupke koje pridonose općem zdravlju. Također, kao što je već navedeno u radu, turisti sudjeluju

u pripremi lokalne hrane koja potiče zdrav način života jer se za pripremu koriste organske namirnice.

Kao još jedan od trendova ruralnog turizma svakako treba navesti avanturistički turizam koji posljednjih godina postaje sve popularniji jer raste želja za istraživanjem manje poznatih mjesta i netaknutih destinacija. Glavni motivi putovanja su otkriće i avantura pa tako privlači turiste koji su željniji avanture. Turisti putuju u manje poznate destinacije i upoznaju se s lokalnim zajednicama i prirodom. Turisti avanturističkog turizma ekološki su osviješćeni pa tako putuju u ekološka ruralna područja i doprinose lokalnoj zajednici. Za vrijeme svog boravka borave u selima gdje upoznaju lokalnu kulturu i običaje. S obzirom da ovaj trend nekad može biti i opasan, s obzirom na posjetu udaljenim i ponekad izoliranim destinacijama, turisti se oslanjaju na tehnološki napredak koji im je omogućio lakše planiranje ovih putovanja i sigurnost.

Posljednih godina raste broj digitalnih nomada koji mogu raditi izvan kuće i radnog mjesta pa često odabiru ruralna područja koja im pružaju mir i prirodno okruženje. Razvoj tehnologije, posebice nakon korone, omogućio je ljudima da rade od kuće, odnosno da ne moraju raditi u uredima već mogu kombinirati putovanje i posao. Turisti nakon obavljanja posla imaju priliku svakodnevno sudjelovati u istraživanju lokalne kulture i običaja. Može se reći da je ovaj način putovanja idealan spoj osobnog i profesionalnog života. (E-turizam,2023)

Tematska putovanja su posljednjih godina sve popularnija u ruralnog turizmu jer turisti traže jedinstvena putovanja pa tako mogu sudjelovati u organiziranim kulturnim turama koje uključuju posjet lokalnim muzejima, crkvama, arheološkim nalazima i dvorcima. Također mogu doživjeti lokalnu kulturu na način da sudjeluju u lokalnim festivalima i manifestacijama. Ovi turisti posjećuju ruralna područja kroz dvodnevne ili trodnevne ture koje su organizirane i posjećuju prirodne i kulturne atrakcije te se upoznaju s lokalnim običajima i tradicijama. Agroturizam omogućava turistima da aktivno sudjeluju u poljoprivrednim aktivnostima za vrijeme boravka. Turisti žele aktivno sudjelovati i doživjeti lokalni način života, što uključuje i poslove lokalnih ljudi. Sve više ih privlači lokalni način života pa sve aktivnije žele sudjelovati u poljoprivrednim aktivnostima kao što su berba, povrća, voća ili grožđa. Također žele voditi brigu o domaćim životinja kao što su krave, koze i ovce kako bi bolje shvatili način života lokalaca. Svoja iskustva mogu upotpuniti kulinarskim aktivnostima kao što je priprema tradicionalnih jela kao i degustacije domaćih proizvoda poput maslinovog ulja, sira i meda. Također veliki broj posjetitelja kao glavni razlog putovanja imaju svoju ljubav prema vinu pa tako aktivno sudjeluju u vinskim turama. Putem ovog oblika turizma posjetitelji stječu

jedinstvena iskustva. Smještaj u lokalnim objektima postaje rastući trendu ruralnog turizma jer omogućava turistima da na dubljoj razini dožive lokalni način života mjesta kojeg posjećuju. Žele boravke u seoskim kućama, kampovima ili drvenim kućicama. Također mogu boraviti u eko-kućama koje su izgrađene na način da imaju što manji ekološki utjecaj.

Posjetitelji su sve više ekološki osviješćeni pa se tako odlučuju za boravak u mjestima koja brinu o okolišu i koja imaju zelene certifikate. Zeleni certifikati im pružaju sigurnost da će njihov boravak doprinjeti očuvanju okoliša.

Obiteljski turizam postaje sve atraktivniji s obzirom da roditelji sve češće putuju sa djecom pa tako i odabiru destinacije koje će im to omogućiti i zadovoljiti njihove potrebe kao i potrebe njihove djece. Ovaj oblik turizma može uključivati obrazovne radionice za djecu u kojima djeca mogu sudjelovati u brizi o životinjama ili u berbi voća, povrća ili grožđa. Obiteljske radionice koje se organiziraju u pojedinim ruralnim područjima omogućavaju obiteljima da se povežu kroz zajedničko provođenje vremena. Obiteljske radionice mogu uključivati izradu suvenira, nakita ili lokalnih jela. Također posjetitelje privlače i obiteljske aktivnosti u prirodi kao što su biciklizam, plivanje, planinarenje i druge aktivnosti.

Jačanje svijesti o očuvanju okoliša i želja za učenjem čine ruralni turizam sve atraktivnijim za putnike koji se žele maknuti od gradskih gužvi i uživati u prirodnim ljepotama. Trendovi poput boravka u tradicionalnim kućama, obiteljskih putovanja, upoznavanje lokalne kulture i običaja obogaćuju iskustva posjetitelja, ali i jačaju ekonomski razvoj ruralnih područja.(Poduzetnik.biz, 2021)

3. ANALIZA STANJA NA OTOKU BRAČU

Otok Brač je najveći i najpoznatiji otok u Hrvatskoj. Poznat je po bogatoj povijesti, kulturnoj baštini i prirodnim ljepotama koje ga čine idealnim za razvoj ruralnog turizma. U ovom dijelu rada istražiti će se trenutno stanje ruralnog turizma na otoku Braču kao i njegove prednosti i izazove s kojima se suočava.

3.1. Prostor,ustroj i stanovništvo

Brač je najveći srednjodalmatinski otok. Dug je oko 40 km, a širok prosječno 12 km. S ukupnom površinom od 395 km² je treći otok po veličini na Jadranu. Najviši vrh je Vidova gora, inače i najviši vrh svih jadranskih otoka (778 m/nm). (Visit Selca,2024)

Otok je izgrađen od karbonatno-vapnenačkih stijena, a nastao je prije otprilike 100 milijuna godina u razdoblju krede, ali tek u holocenu postaje otok. Erozijom i taloženjem nastale su i druge vrste tla, tako da se danas sastoji od vapnenca, pješčenjaka, breča, gline i crvenice.

“Porijeklo imena otoka Brača nije u znanosti potpuno utvrđeno. Pretpostavlja se da potječe od ilirskog brentos - jelen, jer su ga Grci zvali Elaphusa od elaphos - jelen. Rimski povjesničar Polibije naziva ga Bretia, Plinije Stariji Brattia, a u Antinojevom putopisu iz 4. stoljeća poslije Krista naziva se Bractia. Otok je ucrtan u Ptolomejevu kartu iz 2. stoljeća, kao i u tabulu Peutingerianu, kartu iz 4. st. (Brattia). Bizantski car Konstantin Porfirogenet ga u svom opisu carstva u 9. stoljeću naziva Barzo i kaže da su on i Hvar "najljepši i najplodniji" među jadranskim otocima.”(Wikipedia,2024)

Specifičan i jedinstven u svojoj ljepoti, otok Brač u svojoj nutрини krije fantastični kamen bijel poput snijega koji je obilježio graditeljsku povijest čitave Dalmacije kroz ljepotu Dioklecijanove palače u Splitu, Katedrale sv. Jakova u Šibeniku, Katedrale sv. Lovre u Trogiru, ali i brojnih drugih svjetskih reprezentativnih znanja poput Parlamenta u Beču te Namjesničke palače u Trstu.

Na Braču su odavnina zastupljeni stočarstvo, uzgoj vinove loze i maslina uz kamenarstvo. U 19. stoljeću napreduju poljoprivreda, ribarstvo, trgovina i pomorstvo. Razdoblje od 60.-ih do 90.-ih godina se smatra zlatnim dobom bračkog vinogradarstva jer je bolest loze uništila talijanske i francuske vinograde pa se bračko vino počelo izvoziti u te zemlje. Šezdesetih, a osobito sedamdesetih godina započinju nastojanja da se poboljša život otočana i zaustavi iseljavanje. Osnovni preduvjeti tome bili su pripojenje otoka na kopnenu električnu i vodovodnu mrežu podmorskim kablovima i cjevovodima. Daljnji doprinos razvitku

komunikacija, a time i privrede i turizma, bila je izgradnja asfaltiranih automobilskih cesta po cijelom otoku i česta trajektna veza s kopnom. Unaprijedilo se ribarstvo, ojačalo je zapušteno šumarstvo, kozarstvo i očarstvo. U Supetru i Bolu izgrađeno je više hotela i odmaralište koji su kasnije građeni i na drugim mjestima na otoku. Posebno se ističe hotelski kompleks „Kaktus“ u Supetru i „Britanida“ u Bolu. Takav razvoj privukao je stanovnike Hrvatske da na Braču grade kuće za odmor pa ih je tako izgrađeno na tisuće. Sve je to doprinjelo razvoju Brača i turizma na Braču. (Otok Brač-info, 2024)

Posljednjih godina masovno raste turizam na Braču jer Brač postaje popularna destinacija za različite oblike turizma kao što su ruralni turizam, gastronomski turizam, kulturni i avanturistički turizam. Izgrađuju se hoteli, vile i apartmani koji doprinose razvoju turizma. Iz tih razloga se posebna pažnja posvećuje očuvanju prirodne sredine i održivom razvoju.

Brač pripada Splitsko-dalmatinskoj županiji, a podijeljen je na osam općina: Supetar (Supetar, Mirca, Splitska i Škrip), Milna (Bobovišća, Bobovišća na moru, Ložišća i Milna), Nerežišća (Nerežišća, Donji Humac, Dračevica), Postira (Postira i Dol), Pučišća (Pučišća, Gornji Humac i Pražnica), Selca (Selca, Sumartin, Povelja i Novo Selo), Sutivan te općina Bol (Bol i Murvica). Sve općine imaju svoju lokalnu samoupravu koje upravljaju ruralnim turizmom. Što se tiče promocije turizma na otoku Braču ključnu ulogu igra lokalna vlast kao i turističke zajednice općina.

Otok Brač je prema popisu stanovništva iz 2011. godine imao 14.434 stanovnika, a 2021. 13.825 stanovnika. Stanovnici žive u manjim naseljima i mjestima na otoku te se bave poljoprivredom, kamenoklesarstvom, ribarstvom i turizmom. Kao što se da primjetiti iz popisa stanovništva, sve više ljudi seli sa Brača. To su najčešći mladi ljudi u potrazi za boljim obrazovanjem i poslom. Razvoj turizma pa tako i ruralnog turizma uvelike mogu utjecati na ekonomski rast, a time i na poticanje mladih da ostanu na otoku jer se otvaraju nove radne prilike. Poticanje mladih da ostanu na otoku uvelike utječe na očuvanje povijesti i tradicije.

3.2 Gospodarstvo

Na Braču su zastupljeni uzgoj vinove loze i maslina, stočarstvo, kamenarstvo te ribolov. Posljednjih godina glavni ekonomski pokretač postaje turizam.

Vinogradarstvo i maslinarstvo

Vinogradarstvo i maslinarstvo su jedne od najstarijih gospodarskih djelatnosti otoka te su izvor prihoda velikog broja obitelji. Brač okružuje mnoštvo vinograda i maslinika koji su

većinom manji i služe za vlastite potrebe. Osim privatnih vinograda neizostavno je pomenuti i velike vinograde koje svoje vino prodaju diljem Hrvatske i Europe i na taj način izravno utječu na ekonomski rast otoka. Neki od poznatijih vinograda su: Stina vino, Stinina pustinja Stipančić, vino Baković, vinogradi Andabaka, vina Senković i dr.

Brač je poznat po visokoj kvaliteti i specifičnom okusu maslinovog ulja. Maslinovo ulje se izvozi međunarдно pa tako pomaže ekonomiji otoka. Maslinarstvo kao djelatnost privlači velik broj turista koji žele kušati maslinovo ulje i koji žele sudjelovati u tradicionalnom načinu njegove proizvodnje. Osim maslinarstva i vinogradarstva, Brač je poznat i po uzgoju smokava i lavanade.

Ribarstvo

Ribolov je jedna od prvih djelatnosti otoka, ali i dalje igra bitnu ulogu u njegovom gospodarstvu. Lokalnom stanovništvu kao i turističkoj industriji osigurava svježe riblje proizvode. Prema popisu plovila iz 2024.g. s područja LAGUR-a Brača izdano je 178 povlastica, od čega se 100 odnosi na povlastice malog obalnog ribolova, a 70 na povlastice gospodarskog ribolova. (Flag Brač,2024). Prilikom ribolova koriste se tradicionalne metode koje se prenose s generacija na generaciju, a koje ne narušavaju ekosustav otoka. Brojni ribari prodaju svoju ribu na tržnicama, a neki surađuju sa ugostiteljskim objektima. Njihovom suradnjom izravno se utječe na gastronomiju otoka koja privlači velik broj turista koji žele kušati domaće proizvode otoka.

Kamenoklesarstvo

Gradnja kamenom postala je nerazdvojivi dio identiteta otoka Brača. Brački kamen poznat je po svojoj visokoj kvaliteti i specifičnoj boji te je korišten od davnina. Bračko kamenarstvo doživljava procvat u 15. i 16.st. kada su se u Dalmaciji gradile palače i katedrale. S razvojem tehnologije kamenoklesarstvo zaostaje, ali se idalje uspješno nastavlja u kamenoklesarskoj školi u Pučišćima. Najpoznatija djela arhitekture od bračkog kamena su Dioklecijanova palača u Splitu, Parlament u Budimpešti, Parlament i Novi dvor u Beču, Namjesnička palača u Trstu i dr. Kamenoklesarstvo igra veliku ulogu u turizmu jer privlači turiste koji su zainteresirani za povijest, arhitekturu i umjetnost. Turisti imaju priliku kupiti proizvode od bračkog kamena kao što su suveniri i umjetnička djela, a ta prodaja stvara dodatne prihode i tako utječe na ekonomski rast otoka.

Stočarstvo

Stočarstvo je tradicionalna djelatnost otoka koja je danas manje zastupljena nego u prošlosti, ali i dalje doprinosi lokalnoj ekonomiji. Uzgajaju se ovce i koze koje su otporne i navikle su se hraniti na oskudnoj vegetaciji otoka. Koriste se za proizvodnje mesa, vune i mlijeka. Brač je poznat po svojoj janjetini koja ima specifičan okus, a jedno od tradicionalnih janjećih jela je svakako janjeći vitalac o kojem će više riječi biti u nastavku rada. Brački ovčji ili kozji sir također je poznat po kvaliteti i okusu, a za njegovu proizvodnju koriste se prirodni proizvodi i tradicionalne tehnike proizvodnje pa je tako postao i suvenir za turiste. Jedno od najpoznatijih jela od bračkog sira je svakako sir u karameliziranom šećeru. Pašnjaci i suhozidi koji okružuju Brač igraju ključnu ulogu za očuvanje kulturne baštine otoka.

Turizam

Brač je poznat po svojoj kulturnoj baštini i prirodnim ljepotama koje privlače velik broj turista. Turizam na Braču postao je jedan od najvažnijih sektora posljednjih desetljeća pa je tako utjecao na ekonomski rast i poboljšanje životnih standarda otočana. Brač okružuju predivne plaže, poput Zlatnog rata, maslinici, vinogradi te planine. Osim prirodnih ljepota Brač je poznat i po kulturnim građevinama, kao što su brojne crkve i samostani. Kada se govori o ruralnom turizmu, potrebno je naglasiti da ekoturizam, agroturizam i kulturni turizam, turistima pružaju priliku da dožive autentični način života Bračana. Turizam na Braču stvara prihode i otvara brojna radna mjesta u ugostiteljstvu i tako smanjuje odseljavanje ljudi i potiče njihovo aktivno sudjelovanje u zajednici. Osim toga turizam utječe na ostale tradicionalne djelatnosti, kao što su vinogradarstvo i maslinarstvo, jer turisti žele kušati lokalne proizvode. Turistička ponuda otoka je raznolika pa tako zadovoljava različite potrebe turista.

3.3 Infrastruktura

Infrastruktura je ključna za gospodarski razvoj Brača, što uključuje turizam, poljoprivredu i druge sektore. Osim što doprinosi gospodarstvu, adekvatna infrastruktura bitna je i za lokalno stanovništvo i znatno utječe na kvalitetu njihova života.

Prometna infrastruktura

Pomorski, cestovni i zračni promet čine prometnu mrežu Brača. S obzirom da je Brač s četiri strane okružen morem potrebno je što učinkovitije povezati pomorski i cestovni promet. Kada se govori o cestovnom prometu, potrebno je istaknuti da Brač ima razgranate ceste koje povezuju sva naselja na otoku. Dobra prometna mreža omogućava lako obavljanje svakodnevnih aktivnosti i kretanje turista. Glavna cesta na otoku je svakako cesta Supetar-Bol koja omogućava lak dolazak iz trajektne luke do Bola te iz aerodroma do Bola. Kroz središte

Brača prolazi cestovna mreža koja omogućava povezivanje sa ostalim naseljima. Lokalnim stanovništvu omogućava da obavljaju svakodnevne aktivnosti kao što su odlazak u kupovinu ili odlazak na posao. Supetar i zapadnu stranu otoka povezuje cesta državna cesta D114 Milna-Supetar, a duga je 18,8km. cesta prolazi kroz mjesta Bobovišća, Mirca i Sutivan, također prolazi kroz jedini tunel na Braču, tunel Korito. Na Braču se nalazi državna cesta D113 koja je duga 39.4 km, a povezuje Supetar sa samim istokom otoka, tj. Sumartinom. Prolazi kroz naselja Nerežišća, Pražnica, Gornji Humac i Selca. Državna cesta D115 započinje u Gornjem Humcu, a završava se u Bolu. Duga je 11,4km, a na oko 1km od Gornjem Humca nalazi se zračna luka. Županijska cesta ŽC6191 Nerežišća – Vela Farska – Murvica – Bol ukupne duljine 20,38 km je najkraći spoj sjeverne i južne strane otoka Brača i povezuje Bol sa zapadnim dijelom otoka Brača. Cesta ima veliki turistički i protupožarni značaj. (MMPI,2018). Županijska cesta Ž6161 prolazi kroz mjesta Supetar, Splitska, Postira i Pučišća, a duga je 23,6km. Županijska cesta Ž6164 duga je samo 2,3km, a povezuje Postiru i Dol. Županijska cesta Ž6188 prolazi kroz mjesta Nerežišća, Donji Humac, Dračevica i Ložišća, a duga je 9km. na nju se dovezuje Ž6189 koja povezuje Nerežišća i Škrip dužine 3,8km. izgradila se i cesta koja vodi do Vidove gore, a ne prolazi ni kroz jedno naselje. Cesta se zove Ž6190 i duga je 6,1km. Županijska cesta Ž6191 prolazi kroz Nerežišće, Murvicu i Bol i dužine je 20,4km. druga županijska cesta koja ne prolazi ni kroz jedno naselje je ž6192, a put je za zračnu luku dužine 4km. Županijska cesta Ž6193 prolazi kroz Pučišća i Pražnicu, a duga je 6,6km. Županijska cesta Ž6194 duga je 5,8km, a povezuje Selca, Novo Selo i Poblja. Županijska cesta Ž6282 služi za obilazak Milne, a duga je 2,4km. Što se tiče lokalnih cesta na otoku Braču ima ih nekoliko, a to su LC67230 koja prolazi kroz Pučišća, a duga je svega 0,7km. LC67714 Selca duga je 6,2km. LC67126 Postira duga je 0,7km. LC67171 povezuje Splitsku i Škrip, a dužine je 2,9km. LC67172 povezuje Škrip i Donji Humac i dužine je 2,4km. Na nju se nadovezuje LC67173 koja povezuje Donji Humac i Nerežišća, a duga je 1,7km. LC67113 Mirca duga je 0,8km. posljednja lokalna cesta je LC67223 Sutivan dužine 0,7km.

Iz svega navednog vidljivo je da su cesta na otoku Braču dobro razvijene, ali je potrebno održavati i modernizirati te ceste kako bi se ojačala učinkovitost cestovnog prometa. Održavanje i modernizacija omogućiti će sigurnost i udobnost vožnje kao i pristup turističkim atrakcijama. Ulaganja u održavanje cestovnog prometa ključna su za održiv razvoj otoka Brača. Neki od projekata za cestovnu infrastrukturu Brača su “izgradnja ceste Pučišća – Poblja, dionice Pučišća – Uvala luka” u koji je uloženo 8.069.241,01 EUR, od čega je Europska Unija sufinancirala 6.858.854,85 EUR. Cilj projekta je povećati kvalitetu prometne povezanosti

otoka. Drugi projekt je “Rekonstrukcija županijske ceste ŽC 6161, poddionica faze 3 – Supetar Pučišća, KK.07.4.1.04.0034” u koji je uloženo 1.015.746,95 EUR, od čega je Europska Unija sufinancirala 855.239,54 EUR. Cilj projekta je povećati prometnu povezanost naselja i sigurnost prometa. (ŽUC-Split,2023)

Lučke i trajektne linije na otoku Braču dobro povezuju Brač s kopnom. Na otoku se nalaze dvije trajektne linije: Split- Supetar i Makarska-Sumartin. Trajektna linija Split-Supetar je najprometnija na otoku, a trajekti voze često. U ljetnim mjesecima voze približno svaki sat kako bi se izbjegli prenakrcani trajekti i kako bi se putnicima omogućila fleksibilnost u planiranja vremena putovanja. Trajekti imaju veliki kapacitet za prijevoz ljudi i vozila te su opremljeni svim modernim sadržajima kako bi svojim putnicima omogućili što ugodnije putovanje. Trajektna linija Split-Supetar ima veliki turistički značaj te je potrebno dodatno ulagati u trajektnu luku Supetar kako bi se proširila i time omogućila veći kapacitet za prihvrat vozila i putnika. Trajektna linija Makarska-Sumartin nije prometna kao trajektna linija Split-Supetar, ali je važna za lokalno stanovništvo i turiste. Lokalcima omogućava pristup kopnu radi posla ili obrazovanja. Od ključnog je značaja za lokalnu zajednicu i turizam jer privlači turiste s Makarske rivijera, a i šire.

Trajektne linije su ključne za transport ljudi, robe i vozila te turistima omogućavaju lak pristup otoku. Dobro su razvijene, ali je potrebno dodatno ulaganje u njihovo održavanje i modernizaciju. Obe trajektne linije potrebno je proširiti izgradnjom dodatnih pristaništa kako bi se povećao kapacitet prijevoza ljudi i vozila.

Zračna luka Brač nalazi se nedaleko od Bola, povezuje Brač s brojnim europskim destinacijama. Uvelike doprinosi razvoju turizma jer turistima omogućava brz i siguran pristup otoku. Može primiti ograničen broj letova i ljudi pa se s toga planira dodatna modernizacija i proširenje zračne luke.

Komunalna infrastruktura

Vodoopskrbni sustav omogućava adekvatne količine pitke vode za lokalno stanovništvo i turiste. Otok Brač do 1970.g. nije imao izgrađen vodoopskrbni sustav, a prije toga se vodoopskrbaosiguravala putem vodosprema koje su sepunile kišnicom i preko kućnih gustirni. Takav način vodoopskrbe nije zadovoljavao ni kvantitetom ni kvalitetom. Pokretač izgradnje vodoopskrbnog sustava je bio stalni razvoj turizma i poljoprivrede, pa se tako izgradio regionalni vodovod Omiš-Brač-Hvar-Vis-Šolta. Zahvat vode za taj vodoopskrbni sustav nalazi se u zasunskoj komori Hidroelektrana Zakučca. Brač danas ima 13 350 priključaka na

vodoopskrbni sustav. Broj korisnika svake godine raste pa je otvoren obnovljeni pogon za obradu vode Zagrad. Na Braču tako djeluje vodovod Brač- tvrtka za vodoopskrbu i odvodnju koja osigurava čistu vodu. Turisti imaju visoke standarde higijene i udobnosti pa je tako opskrba pitkom vodom od iznimne važnosti. Ugostiteljski objekti ovise o kvalitetnoj vodoopskrbi jer na taj način zadovoljavaju potrebe turista. (Hrvatske vode,2017)

Infrastruktura za upravljanje otpadom na otoku Braču ima važnu ulogu u očuvanju okoliša i prirodnih ljepota. Upravljanje otpadom uključuje prikupljanje, obradu, transport, reciklažu i zbrinjavanje otpada. Povećani broj ljudi, a samim time i otpada u ljetnim danima doveo je do potrebe da se sustav zbrinjavanja dobro organizira, pa se tako u svim općinama odvoz otpada u ljetnim mjesecima vrši svaki dan. Na Braču djeluju Komunalno društvo “Grad” i tvrtka Michielli-Tomić. One osiguravaju adekvatno prikupljanje i zbrinjavanje otpada, a time doprinose očuvanju okoliša i održivom razvoju Brača.

Infrastruktura kanalizacije osigurava odvod otpadnih voda, smanjuje rizik od kontaminacije i osigurava održiv razvoj otoka. Sustav javne odvodnje na otoku Braču djelomično je riješen spajanjem na sustav javne odvodnje, a dio korisnika koristi sustav septičkih jama (Mingo,2023). Sustavom odvodnje upravlja Vodovod Brač d.o.o. Kvalitetni sustav kanalizacije omogućava zdravlje lokalne zajednice i posjetitelja i zaštitu prirodnih resursa. Pravilno upravljanje kanalizacijom bitno je za održavanje kvalitete turističkih destinacija.

Telekomunikacijska infrastruktura

Cijeli Brač je pokriven mobilnom mrežom i ima pristup brzom internetu. Pristup internetu od velike je važnosti poslovne subjekte, lokalne stanovnike i turiste. Digitalni razvoj omogućio je rad od kuće pa na taj način izravno utječe na razvoj turizma. Naime, turisti imaju priliku spojiti posao i užitek te doći na Brač i uživati u njegovim prirodnim ljepotama dok rade na svojim računalima. Brač je popularna destinacija za moderni način života i rada. Telekomunikacijska infrastruktura dobro je razvijena, ali konstantan rast broja turista i njihovih potreba, zahtijeva stalno ulaganje i unapređivanje.

Socijalna infrastruktura

Zdravstvena infrastruktura od ključne je važnosti za održavanje zdravlja i dobrobiti lokalne zajednice. Glavne zdravstvene ustanove nalaze se u Supetru i Bolu, a manje ambulante nalaze se u gotovo svim mjestima na Braču. Ambulante primaju pacijente s hitnim i manje složenim zdravstvenim problemima. U slučaju složenih zdravstvenih slučajeva ili u životnim opasnim

slučajevima pacijente se najčešće šalje u Split na liječenje. Pacijente se do Splita vode trajektom, a u iznimnim situacijama helikopterom kako bi se osigurao što brži dolazak do bolnice. Službe hitne medicinske pomoći dostupne su 24 sata i imaju sve potrebno kako bi pružili pomoć na licu mjesta. Na Braču se nalazi nekoliko ljekarni, a ona glavna je u Bolu. Nude osnovne potrebštine i širok asortiman lijekova. Potrebno je konstantno ulaganje u unapređenje zdravstvene skrbi kako bi se osigurala sigurnost i zadovoljstvo svih korisnika.

Obrazovna infrastruktura je ključna za društveni i gospodarski razvoj zajednice. Na otoku se nalaze osnovne i srednje škole kao i predškolske ustanove koje pružaju adekvatno obrazovanje mladih ljudi. Manja mjesta na Braču imaju male osnovne škole od 1. razreda osnovne do 4. razreda osnovne. Nakon toga učenici završavaju osnovnoškolsko obrazovanje u nekim većim mjestima. Osnovne škole nalaze se u Bolu, Supetru, Milni i Pučišćima. Srednje škole nalaze se u Supetru, Bolu i Pučišćima. Obrazovna infrastruktura zadovoljava potrebe lokalnog stanovništva, ali potrebno je dodatno ulagati kako bi se unaprijedilo obrazovanje.

3.4. Resursna i atrakcijska osnova ruralnih područja otoka Brača

Otok Brač obiluje prirodnim i kulturnim resursima koji služe kao temelj za razvoj gospodarstva, a tako i turizma. Brač je postao atraktivna destinacija velikog broja turista koji se žele odmoriti od uurbanog načina života i uživati u prirodnim i kulturnim ljepotama koje im otok nudi. Jedinstvenim im ga čine i bogata povijest kao i tradicionalni način života. U ovom dijelu rada razmotrit ćemo resursne i atrakcijske osnove ruralnih područja na Braču.

3.4.1. Prirodni resursi i zaštićena prirodna baština

Prirodni resursi i zaštićena prirodna baština čine otok Brač atraktivnim za turiste, ali doprinose i kvaliteti života lokalnog stanovništva. Kako bi se Brač mogao i dalje održivo razvijati potrebno je održivo upravljati tim resursima. U nastavku ćemo navesti i opisati glavne prirodne resurse kao i zaštićenu prirodnu baštinu.

Vinogradi i maslinici

Brač je okružen velikim brojem vinograda i maslinika koji ga čine pogodnim za razvoj agroturizma. Turisti ih mogu posjećivati kao i sudjelovati u berbi i procesu proizvodnje vina i maslinovog ulja. Bračko vino i masline poznati su po visokoj kvaliteti i autentičnosti. Bitno je spomenuti da se na Braču nalaze stabla maslina koja su stara i preko stoljeća i tako čine vrijednu prirodnu baštinu otoka.

Biljni svijet

Brač pripada mediteranskoj vegetacijskoj zoni. Na Braču su se, prije krčenja šuma, nalazile šume crnog i alepskog bora, duba, maklena, česmene i crnog graba. Krčenjem šuma, kako bi napravili poljoprivredne površine, kao i učestalim požarima tla su postala ogoljena, pa je tako danas samo četvrtina otoka pokrivena šumama. Danas na otoku Braču rastu crni bor, alepski bor, pinija, primorski bor, rogač i čempres. Od grmova se nalaze šipak, ružmarin, kupina, smilje, kamilica i dr. Na Braču se nalaze i brojna polja lavande kao u mjestima Nerežišća i Dračevica. Od lavande se proizvode eterična ulja kao i drugi proizvodi koji privlače ljude koje vole koristiti sto posto prirodne proizvode, a i koji cijene male obiteljske poslove.

Brački kamen

Poznat je po svojoj specifičnoj boji i visokoj kvaliteti, a poznat je još iz antike. Za brački kamen se kaže da se ne vadi nego bere sa velikom zahvalnošću jer je najdragocjeniji plod otoka Brača. Od bračkog kamena izgrađena je i Dioklecijanova palača te mnoge crkve po cijeloj Hrvatskoj. Njime je uređeno predvorje zgrade Ujedinjenih naroda u New Yorku. Danas je kamen i dalje jako cijenjen, a za potrebe turizma od njega se izrađuju suveniri. Na Braču se nalazi i kamenoklesarska škola u Pučišćima koja uči mlade učenike kako da obrađuju brački kamen i učine ga jedinstvenim suvenirom ili skulpturom.

Obalna područja

Brač je poznat po predivnim plažama i uvalama koje ga okružuju i čine privlačnim za turiste. Neke od najpoznatijih plaža na otoku Braču su Zlatni rat i Martinica, a od uvala Lovrečina uvala u Postirama. Plaže i uvale na Braču obogaćuju turističku ponudu svojim čistim morem i ljepotom.

Zaštićena prirodna baština

Značajni krajobraz područje je očuvanih obilježja važnih za pojedino područje. Na Braču su to Vidova gora i Zlatni rat. Vidova gora koja je najviši vrh Brača, a ime je dobila po ostacima crkvice Sv.Vida. Poznata je po pogledu koji pruža sa vrha na okolne otoke, Bol i Jadransko more. Popularna je destinacija za turiste koji cijene aktivni način života i prirodu. Okružena je uređenim stazama koje omogućavaju dolazak do vrha pješice, autom, quadovima ili biciklami. Zlatni rat je jedna od najljepših plaža u Europi. Plaža je posebna po tome što mijenja svoj oblik u zavisnosti o promjeni vremena. Ime je dobio po ulovu ribe koja je prije bila glavni izvor prihoda za stanovnike. Nekad su vinogradi i smokve bili posađeni do samog ruba mora.

3.4.2. Kulturni resursi

Nepokretna kulturna baština

Najstarija palača u Sutivanu koju je izgradio Jakov Nadali 1505.godine. Latinski renesansni natpis na pročelju kuće bio je hvalospjev Mletačkoj Republici, jer je Jakov Nadali ratovao pod zastavom Sv. Marka i novcem dobivenim u tim ratovima sagradio palaču.(Moj-otok,2024). Danas se zove sklop kuća Ilić. Kompleks ima veliki park na južnoj strani koji je danas uređen u modernom stilu ali objekt je kao spomenik kulture dosljedno rekonstruiran i priveden u turističke svrhe.

Crkvice sv.Ivana Krstitelja izgrađena 1665.g. Tu se nalazila jedna od desetak ranokršćanskih bračkih bazilika iz 6. st., jedna od svega tri crkve takvog tipa otkrivene u Dalmaciji. (Visit Sutivan,2024)

Crkva Navještenja Marijina u Supetru koja je izgrađena u 17.st, a nakon požara obnovljena u 18.st. uz crkvu je u 19.st podignut i zvonik. Unutrašnjost crkve razdijeljena je kamenim pilonima i pokrivena ravnim stropom te ukrašena neoklasicističkim štukaturama. (Wikipedia,2024)

Bračka katedrala u Selcima na samom trgu. Najviša je crkva na dalmatinskim otocima, visine 45m. U crkvi se nalazi kip Srca Isusova, najpoznatijeg hrvatskog kipara Ivana Meštrovića. Kip je poseban simbol mira izliven od streljiva, odnosno čahura preostalih nakon nakon okolnih borbi u Drugom svjetskom ratu. (Visit Selca,2024)

Pustinja Blaca koja je tako nazvana ne po tome što je uistinu pustinja nego po redovnicima pustinjacima koji su tu nekad živjeli. Pustinjački samostan je izgrađen u 16.st. jedinstven je spomenik kulture i prirode te je zavedena kao nepokretno kulturno dobro. Specifična je po tome što se do nje može doći isključivo pješice. Spomenik je ljudskog rada i izdržljivosti, s spektakularnim povijesnim, gospodarskim i umjetničkim sadržajima.

Kuća obitelji Nazor u Bobovišćima u njenoj unutrašnjosti smještena mala memorijalna zbirka s njegovim rukopisima, fotografijama i predmetima, a na dnu uvale nalazi se kip Vladimira Nazora.

Bol primorsko naselje zaštićeno je kulturno dobro kao kulturno povijesna cjelina.

Arheološka baština

Zmajeva špilja (Dragon's cave) nalazi se u blizini Murvice ime je dobila po formacijama nalika na zmajevu. Koristila se kao hram poljičkih glagoljaša koji su u njoj vodili svoj redovnički život.

Vičja uvala kraj Bobovišća na moru. Ondje su otkrivena četiri prapovijesna groba pokrivena kamenim pločama s višestrukim ukopima i bogatim priložima.

Špilja Kopačina u blizini mjesta Donji Humac. U njoj su nađeni najstariji tragovi pretpovijesnog čovjeka na otoku. Ti se tragovi sastoje od tisuće kostiju onodobnih divljih životinja: divljeg konja, divljeg goveda, jelena itd. te mnoštva ptičjih kostiju i kamenih rukotvorina. (Otok Brač-info, 2024)

Kamenolom Rasohe antički kamenolom između Škripa i Splitske. Na litici pred ulazom uklesan je lik Herkula. Prema stručnom članku Cambia (2013) Herkul je prikazan gol, samo s prebačenom kožom Nemejskog lava preko lijevog ramena. Kamenolom je korišten za izgradnju Dioklecijanove palače. Staza koja vodi do kamenoloma zove se Herkul.

Pokretna kulturna baština

Muzej uja nalazi se u Škripu i u njemu je prikazana povijest maslinarstva i tradicionalan način prerade maslinovog ulja. Cijeli prikaz tradicionalnog proizvodnog procesa nadopunjen je i skulpturama mag. kiparstva Đanija Martinića te slikama akademske slikarice Hane-Marte Jurčević Bulić koji na zanimljiv način prikazuje radnike u uljari.

Muzej otoka Brača u Škripu osnovan je 1979.g. Muzej posjeduje arheološku zbirku s izlošcima iz kamenog doba, pronađenih u špilji Kopačina, predmetima iz brončanog doba koji govore o svakodnevnom životu Ilira, reljefima, žrtvenicima i natpisima iz rimskih kamenoloma u blizini Škripa, te ostacima ranokršćanske umjetnosti 6. st. (MDC, 2013)

Galerija Ivan Rendić smještena u Supetru u kojoj se mogu vidjeti najpoznatija djela Ivana Rendića.

Galerija Jakšić u Donjem Humcu. U galeriji je moguće vidjeti kamene skulpture, slike i unikatni nakit. Galerija objedinjuje tradicionalno i moderno.

Galerija Dešković u Bolu, osnovana je 1963.g. smještena je u renesansno-baroknoj palači na tri etaže. Ime je dobila po Branimiru Deškoviću, a njegove skulpture kao i skulpture Ivana Rendića, Valerija Michielija i Mirka Ostoje, izložene su u galeriji.

Nematerijalna kulturna baština

Kulturne manifestacija

Lokalne fjere koje se organiziraju svake godine u mjestima na Braču. Svako mjesto održava svoju fjeru ovisno o danu kada se slavi zaštitnik mjesta. Fjere se održavaju samo u ljetnim mjesecima, a počinju održavanjem procesije te završavaju narodnim veseljem. Izuzetno su privlačne turistima koji imaju priliku doživjeti autentičan način života Bračana kao i kušati lokalnu hranu.

Festival čakavske riči koji se održava u Škripu. Organiziraju ga TZ Supetar, CZK Brač i Narodna knjižnica Supetar u čast Stjepana Pulišelića, najpoznatijeg bračkog čakavskog pjesnika. Održava se posljedni vikend u kolovozu.

Nazorovi dani se održavaju u Postirama, a proučavaju se Nazorova djela. Manifestacija se organizira sa ciljem poticanja učeničkog stvaralaštva te radi promicanja hrvatskog jezika.

Potezanje Mrduje manifestacija koju organiziraju Bračani i Šoltani. Mrduja je malo otočić između Brača i Šolte i svake godine Šoltani i Bračani se privežu na otok s brodicama te vuku svak na svoju stranu. Na dan održavanja potezanja Mrduje organiziraju se koncerti, utrke, fešte, riblje večeri, prodaja autohtoinih proizvoda i degustacije.

Graffiti na gradele tradicionalni međunarodni festival koji omogućava grafiterima i uličnim umjetnicima da predstave svoj rad. Festival se odvija u Bolu, a traje tri dana.

“imena” je festival kulture u Bolu organizira se od 2010.godine. spoj su književnosti i gastronomije, umjetnosti i glazbe.

Croatia rediviva ča-kaj-što pjesnička manifestacija koja se održava u Selcima. Okuplja pjesnike svih hrvatskih narječja. Pobjednik manifestacije se kruni vijencem od maslinovog lišća, a njihova imena kao i odabrani stihovi se uklesaju u bijelu mramornu ploču i stavljaju na Zid od poezije.

Brač film festival organizira se u Supetru. Tijekom festivala prikazuju se kratkometražni i dugometražni filmovi. Cilj je povezivanje mladih filmaša s etabliranim filmskim stručnjacima sa svrhom razmjene znanja i iskustva.

3.5. Ponuda u ruralnom turizmu

Ponuda u ruralnom turizmu kombinira prirodne ljepote, kulturnu baštinu i lokalne tradicije. U nastavku rada razmotriti će se što pojedina mjesta nude turistima.

Supetar je administrativno središte otoka sa razvijenom infrastrukturom te kao takvo ima ključnu ulogu u turističkoj ponudi otoka. Glavna je trajektna luka na otoku i lako je dostupan turistima te je zahvaljujući tome prepoznatljiv po masovnom turizmu. Kao rezultat toga nailazi na probleme vezane uz očuvanje lokalne zajednice i održavanje lokalne kulture. Neke od kulturnih znamenitosti koje su značajne za turizam su Crkva Navještenja Marijina koja je izgrađena u 17.st, a nakon požara obnovljena u 18.st. Crkvica sv.Luke koja je stara cijelo tisućljeće. Također i galerija Ivan Rendić. Neke od popularnijih plaža koje privlače turiste u ljetnim mjesecima su Vlačica i Banj. Supetar je poznat po gastronomskoj ponudi koja uključuje tradicionalna jela kao što su svježa riba, janjetina, maslinovo ulje i lokalni specijaliteti. Supetar posljednjih godina ulaže u turističke proizvode ruralnog turizma pa je tako stvoren projekt “Supetarske bračke kužine” koji je 2017. Godine dobio srebrni suncokret hrvatskog ruralnog turizma u kategoriji „Tradicijska ruralna gastronomija“ na kongresu ruralnog turizma. Cilj ovog projekta je povratak tradicionalnih jela otoka Brača i promocija autohtone bračke gastronomije. Supetar je poznat i po proizvodnji maslinovog ulja visoke kvalitete. Pa tako Brachia Maslinovo ulje nudi posjetiteljima priliku da kušaju bračko maslinovo ulje i vino te nauče o procesu proizvodnje.

Postira je poznata po svojim vinogradima, maslinicima i bogatoj kulturnoj baštini koji turistima pružaju pravi doživljaj Brača i ruralnog turizma. Uvelike je poznata po proizvodnji vina, maslinovog ulja i smokvama gdje turisti imaju priliku aktivno sudjelovati u u berbi i kušanju lokalnih proizvoda. Ima bogatu kulturnu baštinu kao što su tradicionalne bračke kamene kuće, spomenici i crkve do kojih turisti mogu doći pješačkim i biciklističkim stazama. Organiziraju se koncerti, izložbe i festivali koji omogućuju turistima da dožive lokalnu tradiciju za vrijeme svog boravka. Također se mora spomenuti i gastronomija Postire kao važan aspekt ruralnog turizma. Restorani i konobe pripremaju dalmatinska jela od lokalno uzgojenih namirnica te turisti imaju priliku uživati specijalitete poput ribe, domaćeg vina, maslinovog ulja i lokalnih deserata kao što su rožata i brački sir u karameliziranom šećeru. Agroturizam Hrapoćuša nudi svojim posjetiteljima da okuse bračku hranu i da kušaju lokalna vina. Postira kao malo mjesto Brača poduzela je velike korake u razvoju ruralnog turizma s naglaskom na očuvanje kulturne baštine, održivost i promociju lokalnih proizvoda. Ulaže u promociju i suradnju sa lokalnim turističkim agencijama. U Postirama se nalazi i sportski centar s dva nogometna igrališta, cageballomi dva teniska terena. Posjetiteljima je omogućeno korištenje uz prethodnu rezervaciju i plaćanje. Kako bi se Postire promovirale kao maslinarska destinacija, općina Postira, Poljoprivredna zadruga Postira i Aldura sport d.o.o., zajednički su organizirali događaj

“Svjetsko natjecanje u branju maslina”. Paralelno sa natjecanjem organiziraju se i degustacije, izleti i zabavne večeri kako bi posjetitelji doživjeli Postire na najbolji način. Za one avanturističko duha nudi se novouređeno penjalište Trstena u uvali Trstena.

Dol je slikovito etno eko selo koje ima bogatu povijesnu i kulturnu baštinu. Dol je domaćin gastronomskog događaja “Noć Hrapoćuše” koji je posvećen kolaču Hrapoćuša. Taj događaj je Ministarstvo zaštitilo kao nematerijalno kulturno dobro. Kolač je dobio ime po lokalnom kamenu “hrapoćuša”. Dol je obilježen fenomenom prirodnih, plitkih špilja od kamena hrapoćuše. Te špilje okružuju Dol poput prirodne utvrde. Napoznatije znamenitosti Dola su crkve iz 10. i 11.st., a to su crkva Sv.Mihovila i crkva Sv. Petra te utvrda Gospodnetić iz 14.st. Dol ima pješačke i biciklističke staze koje su dobro uređene, a među njima najpoznatija je staza koja vodi do uvale Dučac.Ima bogatu gastronomiju pa tako turisti mogu kušati domaće maslinovo ulje, svježu ribu, janjetinu, pršut i sir. Dol je posvećen razvoju ruralnog turizma pa tako turisti mogu sudjelovati u aktivnostima kao što su planinarenje i edukativne ture.

Milna- nalazi se na zapadnoj strani otoka i od Supetra je udaljena 18km. Osnovana je u 16.st oko kašetela kojeg je izgradila obitelj Cerinić.Najprigodnija je luka na otoku uvala u kojoj se nalazi pruža sigurnost od vjetrova te je radi toga poznata uvala za charter tijekom ljetne sezone. Pogodna je za nautičare jer ima čak tri marine. Poznata je po svjetioniku Ražanj koji je izrađen 1874.g., a kulturno je zaštićeno dobro Republike Hrvatske. Blatačka kuća koju su izgradili svećenici iz pustinje Blaca jer nisu imali luku. Neke od crkva koje se nalaze u Milni su Crkva Gospe od Blagovijesti, Crkva sv. Josipa, crkva Gospe od 7 žalosti, crkva Sv. Ivana Krstitelja. U Milni se organiziraju različita događanja ii fešte neke od njih su fjera, sportski kulturni dan Kalaton i potezanje Mrduječa. Neke od ribarskih i pučkih fešta koje se organiziraju su Gušti od štajuna i Gušti od janjca. OPG Tomas nudi svojim posjetiteljima da degustiraju domaću hranu otoka, vino i maslinovo ulje. OPG Tomas ima i svoju uljaru gdje proizvode vrhunsko maslinovo ulje.

Selca su poznata po svojim kamenoklesarskim radovima i spomenicima. Imaju brojna kulturna i povijesne znamenitosti, a među najpoznatijima je crkva Krista Kralja koja je od strane lokalnih ljudi nazvana Bračkom katedralom. Pored crkve se nalazi spomenik papi Pavlu II. Koji je prvi spomenik papi u Europi u prirodnoj veličini. Svake godine se u Selcima organizira jezično-pjesnička smotra “ Ča,kaj,što”Može se reći da su gotovo cijela Selca izgrađena od bijelog bračkog kamena što mjesto čini jedinstvenim. Zapravo na svakom koraku se mogu

vidjeti spomenici pa su Selca tako nazvana “Kulturno srce Brača”. Selca imaju razvijenu gastronomiju i turisti mogu kušati domaće maslinovo ulje, vino i bračku janjetinu.

Sumartin- “Smješten na najistočnijoj točki otoka Brača, Sumartin je sve popularnije turističko odredište. Ono je ujedno i najmlađe naselje na otoku koje su osnovali doseljenici s kopna u 17. stoljeću u bijegu pred turskim osvajačima.”(Visit Selca, 2024) Ime je dobio po crkvi Sv. Martina. Sumartin ima dugu tradiciju ribarstva i brodogradnje. Osim crkve Sv. Martina poznata je i crkva Sv. Nikole. Neke od manifestacije koje se organiziraju u Sumartinu su dječja predstava “Mali raj” i “Puretićevi dani” te “Klaunovski show”, koncerti “Blues night”, “Klupska večer”, “ Večer zabavme glazbe” i javni događaj “Fjera”. Sumartin ima razvijene pješačke i biciklističke staze koje omogućavaju aktivnosti na otvorenom jer je okružen maslinicima, borovim šumama i čistim morem. Također turisti u lokalnim konobama imaju priliku probati domaće proizvode kao što su maslinovo ulje, vino i janjetina.

Pučišća su najveće bračko naselje smještena na sjevernoj obali otoka. Imaju kristalno čiste plaže, prekrasne uvale i posjetiteljima omogućavaju da uživaju u bračkim specijalitetima kao što su bračka janjetina, domaće vino i domaće maslinovo ulje. Idealno su mjesto za odmor od gradskih gužvi i uživanje u prirodi. Pučišća već sada imaju razvijen ruralni turizam pa tako posjetiteljima nude aktivnosti kao što su jedrenje na dasci, skijanje na moru, ronjenje i biciklizam. Arheološki nalazi kao što je Jupiterov žrtvenik i rimska nadgrobna stela svjedoče o Pučišćima kao malenoj rimskoj naseobini u Stipanskoj luci. Za ovo mjesto se kaže da je nastalo na kamenu, po kamenu i od kamena, a tradiciju klesara i graditelja danas čuva Kamenoklesarska škola koja se nalazi u Pučišćima. Ona nadopunjuje ruralni turizam na otoku, ali i na širem području Splitsko-dalmatinske županije. Svake godine privlači velik broj turista i pomaže razvoju ruralnog turizma na otoku Braču. Oko Pučišća nalaze se biciklističke i pješačke staze koje omogućavaju turistima da iz prve ruke dožive prirodne ljepote otoka jer te staze prolaze kroz maslinike, šume i vinograde. (Pučišća, 2024)

Bol je jedno od najpoznatijih turističkih mjesta na otoku Braču i u Hrvatskoj. Isto kao i Supetar suočava se sa izazovima masovnog turizma jer velik broj turista stvara pritisak na prirodne resurse i lokalnu infrastrukturu u ljetnim mjesecima. Plaža Zlatni rat je jedan od najvećih razloga masovnog turizma jer je naprepoznatljivija vizura Bola. Dominikanski samostan, sa muzejom u kojem se nalaze vrijedni arheološki nalazi i umjetnička djela, je među glavnim kulturnim atrakcijama. Bol ima dugu tradiciju proizvodnje vina i maslinovog ulja zahvaljujući obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima. Također ima i tradicionalne kamene kuće i

kamene crkve koje pružaju turistima autentično iskustvo. Nudi velik izbor restorana koji poslužuju autentična dalmatinska jela. Valja istaknuti i pješačke i biciklističke staze po kojima je bol poznat, a svakako je najpoznatija staza ona koja veda do najvišeg vrha Brača Vidove gore.

Osim navedenih mjesta spomenut ćemo još neka koja privlače turiste koji cijene kulturu i prirodne ljepote.

Park prirode Sutivan koji turistima daje priliku da upoznaju životinjski svijet, agave vrtove, prošeću maslinicima i uživaju u sportu. Također pruža priliku za kušanjem lokalnih jela i morskih specijaliteta.

Uvala Lučica je najpoznatije mjesto za nautičare i ronioce radi špilje koja se nalazi na zapadnoj strani. Uvala Lovrečina smjestila se na sjevernoj obali otoka te je poznata po velikoj pješčanoj plaži i arheološkim nalazima. Tu se nalaze ostatci bazilike Sv.Lovre iz 5. i 6.stoljeća. turisti mogu boraviti u tradicionalnim kamenim kućama kako bi doživjeli autentično iskustvo otočkog života. Također pruža priliku da kušaju domaće voće, povrće, vino, morske plodove i maslinovo ulje. Za vrijeme boravka turisti mogu pješačiti, biciklirati ili jedriti, a mogu obilaziti i okolne šume i uvale. Također agroturistički objekti organiziraju radionice o maslinarstvu, poljoprivredi i okolišu.

Škrip je najstarije naselje, starije od 3000 godina, na otoku s bogatom poviješću. Tu se nalazi muzej otoka Brača, smješten u palači Radojković-Glagoljšćak. Osim muzeja otoka Brača u Škripu se nalazi i poznati "Muzej uja". Crkva Sv.Jelene koja potječe iz 18.st. i zavedena je kao nepokretno kulturno dobro Hrvatske. Crkva Sv. Duha iz 4.st koja je zaštićeno kulturno dobro. Škrip je također poznat i po kamenolomima koji su aktivni još iz antičkog doba.

Što se tiče gastronomije kao jednog od mnogih razloga zašto turisti putuju spomenut ćemo i neka tradicionalna i autentična bračka jela. Među prvima je svakako bračka janjetina najčešće pripremljena ispod peke, paštica s njokama, vitalac, brudet od ribe, kolač hrpačuša, sir u šećeru. Ova jela su samo dio gastronomske ponude otoka. Gastronomija je zapravo most između kulture i turizma, a posjetiteljima pruža priliku da dožive povijest i tradiciju otoka kroz okuse. Ona obogaćuje ruralni turizam kroz lokalne proizvode koji su proizvedeni na tradicionalan način i od lokalnih ljudi. Brojna domaćinstva na Braču nude posjetiteljima da sudjeluju u izradi hrane i na taj način se povežu s lokalnom kulturom. Kako bi promovirali gastronomiju i kulturne običaje otoka organiziraju se festivali i manifestacije kao što je "Vidovdan u Bolu" i festival "Biser mora". Pješačka staza Maslinovi puti započinje u malom pitoresknom

mjestu Mirca koja su oduvijek bila zavičaj maslinarstva na otoku Braču. Ova pješačka staza kružnog oblika omogućava šetnju maslinicima povrh naselja, zatim do Prihoda – starog sustava za navodnjavanje, te pruža priliku za upoznavanje tradicionalne proizvodnje maslinovog ulja, vrsta maslina i vrijednošću maslinovog ulja u svakodnevnoj upotrebi. (Central Dalmatia, 2024) Također treba spomenuti sakupljalište vode Vela Lokva. Skrivena u unutrašnjosti stivanskog zaleđa, Vela lokva je mjesto izuzetne tišine i spokojsva. Ovo prirodno sakupljalište vode, prema predanju, nikada ne presušuje, a s vremenom je ojačano pregradnim zidom kako bi se povećao kapacitet vode. U periodu kada Brač još nije bio povezan vodovodnom mrežom s kopnom, Vela lokva je bila od vitalnog značaja. Žene bi se u dugim kolonama s maštilima na glavi upućivale ka Veloj lokvi po vodu, što je podrazumevalo dugačak dvokilometarski hod sa teškim teretom po jakom letnjem suncu. Kada se priča o gastronomiji Brača neophodno je spomenuti i tradicijsko bračko jelo vitalac. Vitalac je jelo od janjećih ili kozlećih iznutrica. Priprema se na način da se iznutrice nataknu na ražanju, oviju janjećom maramicom, a potom i janjećim crijevima. Iako zvuči odbojno, vitalac je jelo zaštićeno kao nematerijalno kulturno dobro Republike Hrvatske. Prema Jakšić (2014) ovo jelo, spravljeno od iznutrica janjca ili kozlića, drži se živom poveznicom s vremenom prvih kontakata stanovnika Brača i grčke civilizacije.

3.6. Analiza turističke potražnje

U nastavku rada istražiti će se turistička potražnja na otoku Braču kako bi se bolje razumjela dinamika turizma i buduće planiranje turističke ponude. Kada se uzme u obzir demografski profil turista može se primjetiti da Brač privlači najčešće obitelji s djecom, parove i starije ljude. Motivi posjete Braču su prirodne ljepote, kulturna baština, gastronomija, aktivni turizam, opuštanje i autentična iskustva.

Kada se govori o smještaju koji turisti biraju tijekom svog boravka može se reći da preferiraju raznolike smještajne oblike, ali posljednjih godina svakako raste popularnost kampova i glampinga kao i ruralnih kuća za odmor. Kamp je prostor namijenjen za kampiranje, u kojem posjetitelji mogu postaviti svoje šatore, automobile, kamp prikolice ili mobilne kuće. Glamping je zapravo luksuzno kampiranje (Wikipedia, 2024). Ipak, oni koji vole tradicionalnije oblike smještaja odabrat će hotele, vile i apartmane. Tijekom svog boravka turisti najviše biraju aktivnosti na otvorenom kao što su biciklizam, planinarenje te sportske aktivnosti. Oni koji preferiraju mirnije aktivnosti najčešće posjećuju Brač radi kulturne baštine i gastronomije pa se odlučuju za posjete kulturnim i povijesnim mjestima, kao i različitim restoranima kako bi kušali lokalnu hranu i vina. Najveći broj posjetitelja posjećuje Brač tijekom ljetnih mjeseci radi

pogodne klime i vremenskih uvjeta. Najčešći posjetitelji su iz Njemačke, Slovenije, Velike Britanije, Poljske i Hrvatske.

Tablica 1 prikazuje turistički promet na otoku Braču za 2021.g., 2022.g. i 2023.g.

Tablica 1: Turistički promet na otoku Braču za 2020.g., 2021.g. i 2023.g.

TURISTIČKI PROMET NA OTOKU BRAČU		
	DOLASCI TURISTA (U 000)	NOĆENJA (U 000)
2020.	105	740
2021.	184	1.204
2022.	238	1.505

Izvor: izrada autorice prema: "Turizam u brojkama 2021." Str. 32 i "Turizam u brojkama 2022. Str. 22"

Iz tablice 1 vidljivo je da se u posljednje tri godine povećava broj turista na otoku Braču pa tako i broj ostvarenih noćenja. Dolasci turista su se u 2021. g. povećali za 75% u odnosu na 2020.g., a u 2022.g. su porasli za 29% u odnosu na 2021.g

4. POTENCIJALI DALJNJEG RAZVOJA RURALNOG TURIZMA NA OTOKU BRAČU

Otok Brač, kao jedan od najvećih otoka Hrvatske, ima velike potencijale za daljni razvoj ruralnog turizma. Brač je poznat po svojoj kulturnoj baštini, prirodnim ljepotama i autentičnom načinu života. Ruralni turizam na Braču ima velike potencijale za rast jer veći broj ljudi teži za autentičnim odmorom u prirodi.

Raznolikost turističke ponude Brača ključna je za daljni razvoj ruralnog turizma. Raznolikošću turističke ponude privlači se veći broj posjetitelja i produljuje se turistička sezona. Proširenjem ponude na način da se uvedu novi turistički proizvodi, Brač će turistima ponuditi jedinstvena iskustva koja će privući veći broj turista i zadovoljiti njihove različite potrebe i želje.

Neki od primjera novih turističkih proizvoda bile bi turističke ture koje bi uključivale posjete kulturnim i povijesnim mjestima na Braču. Ture bi mogle biti i gastronomske u kojima bi turisti imali priliku posjetiti velik broj vinograda i maslinika gdje bi, osim što bi razgledali vinograde i maslinike, imali priliku i sudjelovati u procesu berbe kao i procesu proizvodnje vina i maslinovog ulja. Činjenica je da velik broj turista Brač posjećuje upravo radi gastronomije jer je Brač poznat po autentičnom i visoko kvalitetnom vinu i maslinovom ulju, s toga bi razvoj ovih tura zadovoljio njihove potrebe. Drugi način razvoja ruralnog turizma bilo bi organiziranje različitih wellness programa u prirodi kao što je naprimjer joga u prirodi. Kako bi se zadovoljile potrebe posjetitelja adrenalinskog duha, na Braču bi se mogle organizirati različite avanturističke aktivnosti. Kao što su različite vodene aktivnosti jedrenje i ronjenje ili zipline i bungeejumping.

4.1. Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u općini Pučišća

Pučišća kao najveće mjesto otoka Brača imaju i najveći potencijal za razvoj ruralnog turizma. Neizbježno bi bilo spomenuti Kamenoklesarsku školu u kojoj učenici i dan danas obrađuju kamen na isti način kao i prije dvije tisuće godina. Ova škola daje veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma, a ideja je da se osim obilaska škole i promatranja kamenoklesarstva na djelu, uvedu i radionice u kojima će posjetitelji imati priliku naučiti osnove obrade kamena. Na taj način omogućilo bi im se da sa sobom ponesu ručno izrađenu uspomenu. Osim

radionica trebalo bi i provesti edukacije o povijesti škole i načinu obrade kamena. Što s tiče agroturizma u Pučišćima bi se mogle organizirati ture obilaska lokalnih vinograda i maslinika koje bi omogućile turistima da sudjeluju u berbi i procesu proizvodnje vina i maslinovog ulja. Naprimjer mogli bi se organizirati veći paketi koji bi uključivali posjete Kamenoklesarskoj školi, lokalnim crkvama te vinogradima i maslinicima. Ti paketi bi naravno uključivali direktno sudjelovanje u berbi, a i edukacije o načinu proizvodnje i povijesti. Takve ture bile bi spoj kulture, povijesti i agroturizma.

Gornji Humac je malo mjesto smješteno u unutarnjem, brdskom dijelu otoka, ima svega 276 stanovnika. Iako malo mjesto, ima velike potencijale za razvoj ruralnog turizma. Ovo malo mjesto ima bogatu povijest, tradicije i prirodne resurse koji se mogu razviti na što bolji način za privlačenje turista. Oko Gornjeg Humca prostiru se maslinici i vinogradi koji mogu postati temelj razvoja agroturizma. Za turiste se mogu organizirati berbe i sudjelovanje u procesu proizvodnje vina i maslinovog ulja. Stare kamene kuće i crkvice pokazuju dugu povijest ovog mjesta i prilika su da se za turiste koji cijene kulturu i povijest organiziraju vođene ture. Iako malo mjesto, okruženo je prekrasnom prirodom koja nudi velike potencijale za organiziranje planinarenja ili bicikliranja. Tim aktivnostima turisti bi imali priliku obići samo središte mjesta kao i okolne prirodne ljepote.

Pražnica je malo, tipično naselje bračke unutrašnjosti. Ima bogatu povijest i kulturu koji su idealni potencijali za daljnji razvoj ruralnog turizma. Crkve koje se nalaze u Pražnici su vodič kroz samu povijest ovog mjesta tako da bi se mogle organizirati ture koje će turiste provesti kroz povijest ovog mjesta. Pražnica je poznata po tradicionalnim bračkim delicijama kao što su brački sir, janjetina na ražnju i kruh ispod peke. Ova tradicionalna jela su potencijal za privlačenje ljubitelja gastronomije pa bi se tako za turiste moglo organizirati degustiranje tih jela kako bi doživjeli autentičnu hranu tog mjesta. Oko Pražnice nalaze se predivne staze koje nude mogućnost za planinarenje i biciklizam. Te staze mogu poslužiti kao atrakcija za ljubitelje prirode.

4.2.Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u općini Milna

Milna je poznata po svojoj očuvanoj prirodi i bogatoj kulturnoj baštini koje čine osnovu za daljnji razvoj ruralnog turizma.

Uvala u kojoj se nalazi Milna pruža sigurnost od svih vjetrova te je radi toga jedna od najpoznatijih sigurnih uvala za charter. Stare crkve i kamene kuće pružaju autentičan doživljaj života na Braču pa se tako mogu uvesti ture koje turistima pokazuje povijest i

kulturu mjestu za ljubitelje kulture i povijesti. Također se mogu organizirati posjeti lokalnim konobama u kojima će gosti imati priliku kušati lokalna jela Milne.

Bobovišća na moru se nalaze na zapadnom dijelu otoka Brača i granaju se u više manjih uvala. Najveća uvala u tom mjestu je Vičja uvala (Vještičja uvala), a uz nju su vezana razna praznovjerja i legende. Iako je jedino mjesto na Braču koje nema svoju crkvu ima bogatu povijest i brojna arheološka otkrića. Najvažnija među njima su ona pronađena u grobovima iznad Vičje luke kao što su novac, brončane kacige, štitnici za noge te nakit. Od velike je važnosti i dvorac Gligo koji je prije služio kao skladište ulja, žita, vina i druge robe, a kasnije je dobio funkciju ljetnikovca. S obzirom da se u Bobovišćima nalazi kuća obitelji Nazor ona se smatraju pjesnikovom lukom. Danas je u kući obitelji Nazor smještena mala memorijalna zbirka s njegovim rukopisima, fotografijama i predmetima, a na dnu uvale nalazi se kip Vladimira Nazora. S obzirom na bogatu kulturu i povijest Bobovišća imaju velike potencijale za privlačenje ljubitelja kulture i povijesti. Jedan od načina razvoja ruralnog turizma Bobovišća bila bi restauracija unutrašnjosti starih kamenih kuća uz očuvanje njihove vanjske autentičnosti. Na ovaj način mogle bi se organizirati cjelovite ture Bobovišća koje bi uključivale dolazak trajektom do mjesta Milna i organizirani autobusni prijevoz do Bobovišća. Posjetitelji bi imali priliku boraviti u starim bračkim kućama i dobiti autentičan doživljaj Brača. Ture bi uključivale prijevoz do Bobovišća, boravak u seoskim kućama, obilazak uvala u mjestu kao i dvorac Gligo te kuću obitelji Nazor i odlazak do lokalnih restorana u kojima će moći degustirati domaće lokalne proizvode kao što su vino, maslinovo ulje, janjetina i dr. Bobovišća su sigurno sidrište mnogim nautičarima, a osim nautičkog turizma imaju potencijala za razvoj aktivnog-sportskog i avanturističkog turizma. Primjeri razvoja takvih oblika turizma u Bobovišćima bile bi aktivnosti kao što su ronjenje, kiteboarding, wind surfing ili wakeboarding. Također bi se mogle razviti biciklističke staze, a time i ture za ljubitelje avanture koje bi im omogućile da uživaju u prirodnim ljepotama mjesta i njegovoj okolini. Gradnja ceste između Bobovišća prema Milni i Supetru koja je krenula 2020. Godine značajno utječe na razvoj ruralnog turizma otoka jer omogućuje lakši dolazak do Bobovišća.

4.2.Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u općini Selca

Selca su poznata po kamenoklesarskoj tradiciji, bogatoj povijesti i prekrasnim prirodnim ljepotama što ih čini pogodnim za daljnji razvoj ruralnog turizma. Mjere koje bi se mogle poduzeti kako bi se Selca turistički razvila svakako su restauracija starih kamenih kuća koja bi bila moguća pomoću EU fondova. Eu fondovi bi se mogli koristiti i za obnovu baštine.

Selca su poznata po maslinovom ulju, ribarstvu, kamenoklesarstvu i vilama. Kamenoklesarstvo ima značajan potencijal za razvoj turizma, a neki od prijedloga su organizacije tečajeva kamenoklesarstva kako bi posjetitelji naučili osnovne tehnike kamenoklesarstva. Ova ideja omogućila bi posjetitelja da umjesto klasičnih privjesaka ili magnetata odnesu kući njihovih ruku rad. Mogli bi izrađivati kamene magnetite ili ukrase. Za one posjetitelje koji se ne smatraju dovoljno vještima za izradu vlastite kamene uspomene mogli bi se prodavati gotovi kamene suveniri kao što su magneti ili nakit u lokalnim suvenirnicama. S obzirom da je svaka kuća u Selcima izgrađena od bračkog kamena mogle bi se organizirati i ture u kojima bi posjetitelji prolazili kroz selo i posjećivali lokalne crkve i kuće. Općina Selca ima prekrasne plaže neke od njih su plaža Riva, plaža Puntinak, plaža Žirje i dr. na tim plažama mogu se uvesti aktivnosti kao što su parasailing, ronjenje ili jedrenje koje bi bile idealne za posjetitelje avanturističkog duha. Osim aktivnosti na moru Selca imaju potencijal i za razvoj biciklizma i planinarenja.

Kod razvoja ruralnog turizma u Selcima potrebno je očuvati kulturnu baštinu, razviti smještajne kapacitete i promovirati lokalne proizvode i aktivnosti. Lokacija Selca kao i sve ono što ona nude temelj su razvoja ruralnog turizma.

4.3.Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u općini Bol

Bol je jedno od najpoznatijih turističkih odredišta Hrvatske ponajviše radi plaže Zlatni rat. Obiluje prirodnim resursima kao što su prekrasne plaže, maslinici, vinogradi i planine. Ti prirodni resursi čine osnovu za razvoj ruralnog turizma u mjestu Bol. Vinogradi i maslinici koji okružuju Bol idelani su za privlačenje ljubitelja vina i maslinovog ulja. Stoga bi se moglo organizirati sudjelovanje u berbi i procesu proizvodnje, a za one koji ipak uživaju samo u ispijanju vina, mogle bi se organizirati degustacije. Planine pružaju idealne uvjete za razvoj aktivnog turizma, kao što su planinarenje i biciklizam koji bi privukle ljubitelje aktivnog odmora. Bol ima bogatu kulturnu baštinu koja je idealna za privlačenje ljubitelja kulture i povijesti. Za njih bi se mogle organizirati vođene ture koje bi uključivale posjetu Dominikanskom samostanu i ostalim znamenitostima.

Murvica se nalazi na južnoj strani otoka na udaljenosti 3.5km od plaže Zlatni rat, poznata je po svojim prirodnim ljepotama i tradicionalnom načinu života. Malobrojno stanovništvo bavi se poljoprivredom i turizmom, a vinogradi se spuštaju sve od ceste do mora. Značaju Murvice pridonosi i blizina Zmajeve špilje te brojne prekrasne plaže koje su manje poznate turistima čime zadržavaju svoj prirodni šarm i ostaju netaknute. Neki od vinograda koji se nalaze u Murvici su vinograd Baković, vinogradi Stina i vinogradi Senjković. U mjesto se

nalaze još nekolicina drugih vinograda koji su manji i obiteljski. U nekim vinogradima se već nude degustacije vina, ali svakako nebi škodilo da se ulože dodatni napori u promociji Murvice i njenih vinograda. Manji obiteljski vinogradi žele zadržati svoju autentičnost i skromnost te su zato podaci o njima oskudni. S obzirom na predivne plaže koje okružuju Murvicu mogle bi se provesti aktivnosti koje će promovirati turizam, ali i dalje očuvati njihovu prirodnu ljepotu. Neke od aktivnosti koje bi se mogle uvesti u Murvici su ronjenje i kajaking. Treba voditi računa o tome da Murvica iako ima veliki potencijal za razvoj ruralnog turizma treba održati svoju autentičnost i čistoću. Također bi se trebalo uložiti više u razvoj biciklističkih i pješačkih staza koje bi prolazile kroz vinograde i maslinike. Razvojem takvih staza omogućilo bi se turistima da uživaju u predivnim ljepotama malog mjesta. Takve staze mogle bi i uključivati iznajmljivanje bicikli i organiziranje vođenih tura koje će posjetitelje provesti kroz vinograde, a ujedno im pružiti priliku da degustiraju vino, uče o procesu proizvodnje vina i sudjelovanje u berbi grožđa. Takve ture mogle bi uključivati i posjet lokalnim restoranima Murvice kako bi posjetitelji mogli kušati lokalne proizvode.

4.4.Potencijali daljnjeg razvoja ruralnog turizma u mjestu Dol

Malo mjesto pored Postira je slikovito srednjovjekovno selo jer ga već na ulazu krasi tradicionalne kamene kuće i brojne špilje. Dol je idealan za ljubitelje prirode i tradicije jer ima brojne pješačke i biciklističke staze. Iako Dol već ima donekle razvijen ruralni turizam postoje neke ideje koje bi ga unaprijedile. Bitno je napomenuti da značaj ruralnom turizmu svakako doprinosi redovito održavanje staze koje vode do tog malog mjesta. Još bi se mogle uvesti i organizirane pješačke ture jer je Dol toliko mal da ga se može obići pješice. Te pješačke ture provele bi posjetitelje kroz 30 špilja koje ga okružuju i educirale bi ih o pričama vezanih za njih i njihovom utjecaju na selo. Osim toga tura bi uključivala i obilazak 4 crkvice Dola i 3 crkve. Nakraju ture posjetitelje bi se vodilo u restoran Kaštil Gospodnetić ili u restoran Toni gdje bi mogli kušati lokalnu autentičnu hranu i bračka vina. Ture bi bile jednodnevne, a posjetiteljima bi omogućile da istraže prirodne ljepote Dola i tradicionalne proizvode Brača. Neizbježna stavka tih tura svakako bi bio simbol Dola, a to je kolač Hrapoćuša. Osim tura, tradicionalne kamene kuće mogle bi se restaurirati i postati seoske kuće za iznajmljivanje i na taj način pružiti turistima pravi autentični doživljaj tog malog prekrasnog mjesta

5. ZAKLJUČAK

Ruralni turizam posljednjih godina bilježi dobre rezultate. Za otok Brač predstavlja potencijal za unapređenje ekonomije, očuvanje kulturne baštine i promociju održivog razvoja. Kroz ovaj rad analizirano je trenutno stanje ruralnog turizma na otoku kao i ključne prepreke za njegov daljnji razvoj. Glavna prepreka za razvoj ruralnog turizma je nedovoljna promocija kao i nedostatna infrastruktura.

Uzimajući u obzir postojeće prepreke rad se bazirao i na prepoznavanje potencijala za razvoj tog oblika turizma. Neke od potencijala koje Brač kao mjesto ruralnog turizma posjeduje su prirodne ljepote, kulturna baština, stil života i lokalna gastronomija. Za daljnji razvoj ruralnog turizma preporuča se očuvanje okoline kao i ulaganja u lokalne proizvode tj. njihov razvoj i promociju. Neke od dodatnih mjera koje se trebaju poduzeti su edukacija i osposobljavanje lokalnog stanovništva kako bi mogli pružati kvalitetne turističke usluge. Također se treba poticati očuvanje lokalne baštine i običaja koji Brač čine posebnim i privlačnim za turiste.

Ove mjere bi znatno utjecale na unapređenje ruralnog turizma na otoku Braču. Osim utjecaja na gospodarski rast otoka, pa tako i države, ulaganje u razvoj ruralnog turizma pomaže u očuvanju kulturnog identiteta otoka kao i poboljšanju života lokalnog stanovništva. Razvojem turizma na otocima smanjuje se broj odseljenika.

Brač posjeduje sve uvjete za daljnji razvoj turizma, no potrebna je suradnja i poticaji kako bi se razvio kvalitetan proizvod.

LITERATURA

Knjiga:

1. Blažević B.(2007.): Turizam u gospodarskom sustavu, Fakultet za hotelski i turistički menadžment Opatija.
2. Demonja Damir, Ružić Pavlo(2010): Ruralni turizam u Hrvatskoj s hrvatskim primjerima dobre prakse i europskim iskustvima, str 316.F

Časopisi:

3. Cambi, N. (2013):Herkul na Braču, Klesarstvo i graditeljstvo, XXIV(1-2), str. 4-19. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/130904>.
4. Jakšić, I. (2014): Brački vitalac, Ethnologica Dalmatica, 21, str. 125-137. Preuzeto s: <https://hrcak.srce.hr/122151>

Izvori s interneta:

5. Konferencija za razvoj ruralnog turizma, raspoloživo na: <https://www.rrt2020.info/konferencija-rrt/>
6. Ruralni prostor- pristupi definiranju, raspoloživo na: <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/EU%20fondovi/Financijsko%20razdoblje%20EU%202014->
7. Wikipedia (2024): otok Brač, raspoloživo na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Bra%C4%8>
8. Otok Brač-info(2024): otok Brač detaljno, raspoloživo na: <http://www.otok-brac.info/lokacije2/brac-opis.htm>
9. Otok Brač-info(2024): Špilja Kopačina, raspoloživo na: <http://www.otok-brac.info/lokacije2/kopacina.htm>
10. Flag Brač(2024): Ribarstvo na Braču, raspoloživo na: <https://flagbrac.eu/o-flagu/ribarstvo-na-bracu/>
11. Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture, (2018): projekt rekonstrukcije županijske ceste ŽC6191, raspoloživo na: <https://mmpi.gov.hr/vijesti-8/1975073.4.3>
12. Ministarstvo turizma i sporta, raspoloživo na: <https://mint.gov.hr/vijesti/u-ruralnom-turizmu-trendove-diktiraju-turisti-trece-generacije/22280>
13. Visit Selca, (2024.): Sumartin, raspoloživo na: <https://www.visitselca.com/sumartin>
14. E-turizam(2023): Globalni trendovi u industriji turizma, raspoloživo na: <https://www.e-turizam.com/baza-znanja/10-trendova-u-industriji-turizma-za-2024-godinu/>
15. Poduzetnik.biz,(2021):Promjene koje utječu na budućnost ruralnog turizma, raspoloživo na: <https://poduzetnik.biz/zivotni-stil/bitne-promjene-koje-utjecu-na-buducnost-ruralnog-turizma/>
16. Ribarstvo na Braču, raspoloživo na: <https://flagbrac.eu/o-flagu/ribarstvo-na-bracu/>
17. Klesarstvo, raspoloživo na: https://www.pucisca.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=76
18. Ruralni turizam kao slamka spasa, raspoloživo na: <https://trusty.hr/zivot/drustvo/582-ruralni-turizam-kao-slamka-spasa-kako-su.html>
19. ŽUČ-Split(2023):Rekonstrukcija županijske ceste Ž6161, raspoloživo na: <https://www.zuc-split.hr/eu-projekti/rekonstrukcija-zupanijske-cestes-zc-6161-poddionica-faze-3-supetar-pucisca/>
20. Hrvatske vode(2017): Komunalna infrastruktura, Brač, raspoloživo na: <https://vodovod-brac.hr/document/komunalna-infrastruktura-brac-2/>

21. Moj-otok(2024): Kulturna baština, raspoloživo na: <https://moj-otok.com/wp/sutivan/kultura/kulturna-bastina/>
22. Visit Sutivan(2024):Ilić dvor, raspoloživo na: <https://www.visitsutivan.com/hr/istrazi-sutivan/kulturna-znamenitost/ilic-dvor/>
23. Mingo(2023):Elaborat zaštite okoliša, Brač, raspoloživo na: https://mingo.gov.hr/UserDocsImages/UPRAVA-ZA-PROCJENU-UTJECAJA-NA-OKOLIS-ODRZIVO-GOSPODARENJE-OTPADOM/Opuo/OPUO_2022/27_07_2022_Elaborat_Dogradnja_sustava_odvodnje_vodoopskrbe_Brac.pdf
24. Lokalna akcijska grupa Brač(LAG), raspoloživo na: https://www.lagbrac.hr/wp-content/uploads/2019/02/LRS-LAG-Brac_U1_F.pdf
25. Eko-etno selo Dol, Postira, raspoloživo na: <https://www.postira.hr/eko-etno-selo-dol/>
26. TZ općine Postira, raspoloživo na: <https://www.postira.hr/>
27. Ekovjesnik, raspoloživo na: <https://www.ekovjesnik.hr/clanak/5555/postirska-ribarnica-avela-ekoloski-prihvatljiviju-alternativu-plasticnim-vrecicama>
28. Turistička zajednica Milne, aktivni odmor, raspoloživo na:<https://tz-milna.hr/aktivni-odmor>
29. Delicija otoka Brača, raspoloživo na: <https://www.o-kupiotok.eu/proizvodaci/otok-brac/>
30. Pučišća, visit Brač, raspoloživo na: <https://www.visitpuciscabrac.com/pucisca>
31. Pučišća(2024): Općina Pučišća, raspoloživo na: https://www.pucisca.hr/index.php?option=com_content&view=article&id=52&Itemid=2
32. Central Dalmatia(2024): Maslinovi puti, raspoloživo na: <https://www.dalmatia.hr/hr/activities/maslinovi-puti/>
33. Seoski turizam-Ljubav prema kamenu, raspoloživo na: <https://www.agroklub.com/seoski-turizam/ljubav-prema-kamenu-atrakcija-ruralnog-turizma/16267/>
34. Ruralni turizam kao slamka spasa, raspoloživo na: <https://trusty.hr/zivot/drustvo/582-ruralni-turizam-kao-slamka-spasa-kako-su.html>
35. MINT, turizam u brojkama, raspoloživo na:https://mint.gov.hr/UserDocsImages/2023_dokumenti/230804_turizam_u_brojka_ma_2022_hrv.pdf
36. Unito.hr, Zanimljivosti, raspoloživo na: <https://www.unito.hr/zanimljivosti/>
37. Otok Brač, Informacije, raspoloživo na: <http://www.otok-brac.info/lokacije2/brac-opis.htm>
38. Otok Brač(2024): Muzej uja Škrip, raspoloživo na: <https://www.otok-brac.hr/tours/muzej-uja-skrip/BR-TR-147>
39. MDC(2024): Muzejski dokumentacijski centar-Muzej otoka Brača, raspoloživo na: <https://mdc.hr/hr/mdc/zbirke-fondovi/fototeka/muzej-otoka-braca/>
40. Wikipedia, raspoloživo na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Dr%C5%BEavna_cesta_D115
41. Wikipedia(2024): Crkva Navještenja Marijina, raspoloživo na: https://hr.wikipedia.org/wiki/Crkva_Navje%C5%A1tenja_Marijina_u_Supetru
42. Wikipedia(2024): Kamp, raspoloživo na: <https://hr.wikipedia.org/wiki/Kamp>
43. Brački kamen, Kameni otok, raspoloživo na: <https://www.kameniotok.hr/bracki-kamen/>
44. Kulturno-povijesne znamenitosti Brača, raspoloživo na: <https://portal.privatnismjestaj.hr/clanak/kulturno-povijesne-znamenitosti-otoka-braca>

45. Sutivan, Ilić dvor, raspoloživo na: <https://www.visitsutivan.com/hr/istrazi-sutivan/kulturna-znamenitost/ilic-dvor/>
46. Sutivan, kulturna baština, raspoloživo na: <https://moj-otok.com/wp/sutivan/kultura/kulturna-bastina/>
47. Sutivan, visit Sutivan-sakralna baština, raspoloživo na: <https://visitsutivan.com/hr/aktivnosti/sakralna-bastina/crkvica-sv-ivana/>
48. Selca, visit Selca-kulturna baština, raspoloživo na: <https://www.visitselca.com/kulturna-bastina>
49. Festival čakavske riči, Supetar, raspoloživo na: <https://www.dalmatia.hr/hr/event/supetarsko-ljeto-2-2-2-2/>
50. Brač film festival, Supetar, raspoloživo na: <https://bracfilmfestival.hr/>
51. Hrvatski otoci, Brač, raspoloživo na: <https://croatia.hr/hr-hr/otoci/brac>
52. Visit Pučišća, raspoloživo na: <https://www.visitpuciscabrac.com/pucisca>
53. Općina Milna, raspoloživo na: <https://www.opcinamilna.hr/o-milni/>
54. Brachia, kušaone, raspoloživo na: <https://brachia.hr/en/brachia-kusaone/>

POPIS TABLICA

Tablica 1: Turistički promet na otoku Braču za 2020.g., 2021.g. i 2023.g. 28

SAŽETAK

Otok Brač zbog svojih prirodnih ljepota i kulturne baštine ima velike potencijale za razvoj ruralnog turizma.

Primarni cilj ovog rada je istražiti trenutno stanje ruralnog turizma na otoku Braču kao i potencijale njegovog daljnjeg razvoja uz predlaganje strategija za njegov daljnji razvoj. Istraživanje je provedeno korištenjem udžbenika, stručnih i znanstvenih časopisa te korištenjem internetskih izvora. Iz provedenog istraživanja ustanovljeno je da Brač raspolaže prirodnim pejzažima i bogatom kulturnom baštinom, ali ono što usporava razvoj ruralnog turizma je manjak promocije otoka i slaba infrastrukturna povezanost.

Za daljnji razvoj ruralnog turizma predloženi su konkretni primjeri za poboljšanje turizma, kao što su poboljšanje infrastrukture, očuvanje kulturne baštine, uvođenje kulturnih i povijesnih tura. Razvoj ruralnog turizma na Braču predstavlja priliku za unapređenje ekonomije i očuvanje kulturne baštine.

SUMMARY

Island Brač, due to its natural beauty and cultural heritage, has significant potential for the development of rural tourism.

The primary goal of this paper is to examine the current state of rural tourism on the island of Brač, as well as its potential for further development, and to propose strategies for its future growth. The research was conducted using textbooks, professional and scientific journals, and online sources. The research revealed that Brač boasts natural landscapes and rich cultural heritage, but what hinders the development of rural tourism is the lack of promotion of the island and weak infrastructural connectivity.

For the further development of rural tourism, specific examples for improving tourism are suggested, such as infrastructure improvement, cultural heritage preservation, and the introduction of cultural and historical tours. The development of rural tourism on Brač represents an opportunity for economic enhancement and the preservation of cultural heritage.